

Konstnären

KONSTENS VINNARE
Hur mycket betyder
ett konstpris?

ÅTERUPPTÄCKTA KVINNOR
Konstnärer som glömts bort
plockas fram i ljuset

LÄRDOMAR FRÅN
EN UTSTÄLLNING
Det betalar konstnären
för att ställa ut

NUMMER 3 2019

LEIF

»Jag känner en manisk vilja att
dokumentera hela mitt liv«

Leif Elggren

ELGGREN

BIBLIOTHECA LAPIDEA
COMMISSIONED WORK BY KARL CHILCOTT

GÖTEBORG BOOK FAIR 26-29 SEPTEMBER 2019

ART WALKS

SPRING SPACES
Switzerland
ISBN:
978-91-980768-9-9

HIGHLANDS
Scotland, UK
ISBN:
978-91-980768-7-5

FLOATING ROCKS
Faroe Islands
ISBN:
978-91-980768-6-8

ART EXPERIENCES

THE NEW FOUND
LAND
Canada
ISBN:
978-91-980768-4-4

DREAM LAND
Australia
ISBN:
978-91-980768-5-1

JARÐARTEIKN
Iceland
ISBN:
978-91-980768-3-7

Percipi Arte Library - Limited Edition
publishing Art experiences,
Nordic by Nature

BOKMÄSSAN
GÖTEBORG BOOK FAIR

© Karl Chilcott Sweden,
all rights reserved 2019
Photo & Layout:
Christine & Karl Chilcott
www.karlchilcott-art.com

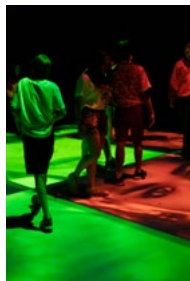

KONSTNÄREN
VINNARE
I KATEGORIN
MEDLEMS-
TIDNINGAR YRKE

LEIF ELGGREN:

"Jag har varit väldigt enträgen. Jag brukar säga att jag framhärdar och insisterar." Sidan 12.

UTSTÄLLAREN
Karolina Oxelväg
har skapat förförisk dans av sminkvideor från nätet. Sidan 10.

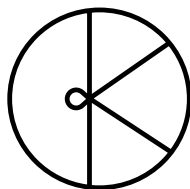
ÅTERUPPTÄCKTA KONSTKVINNOR
Konsthistorien har suddat ut spåren av många kvinnliga konstnärer som varit viktiga i sin samtid. **Hilma af Klint**, **Greta Knutson Tzara** och **Tyra Kleen** är några av dem som fått en andra chans. Sidan 34.

TÄVLA I KONST
Att vinna ett konstpris kan betyda allt i en hårt ekonomiskt pressad konstvärld. Sidan 22.

GESTALTAREN
Daniel Zalewskis mural i Södertälje är som att se under vatten. Sidan 6.

BILDUPPHOVS RÄTT
Sidan 52. Åsa Berndtsson:
"Upphovsrättsdirektivet seglar vidare."

AKTIVISM SOM KONST
De orsakade sommarens största konstskandal när de drog sig ur Whitney-biennalen. **Forensic Architecture** är gruppen som avslöjar brott mot mänskliga rättigheter. Sidan 38.

JAZZ PÅ PAPPER
Tre konserttecknare om en konststart som svänger. Sidan 42.

LÄRDOMAR
FRÅN EN
UTSTÄLLNING
Mona Chalabi
om konstnärens omkostnader. Sidan 28.

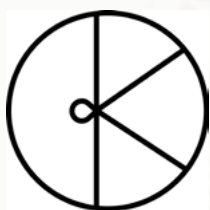
KONSTNÄRERNAS RIKSORGANISATION
MEDLEMSSIDOR, sidan 48.
Sara Edström, riksordförande:

"Många i vår bransch går sönder av stress för att kunna skapa konst till glädje för andra."

Sofia Curman: "Enträgenhet är en konstnärs viktigaste egenskap"

Chefredaktör och ansvarig utgivare: Sofia Curman
Formgivare: Markus Edin
Redaktör s. 6-11: Nora Hagdahl.
Medarbetare i detta nummer: Margareta Bloom Sandebäck, Mona Chalabi, Nana Eshelman Håkansson, Johan Jacobsson Franzén, Emma Hanquist, Karolina Modig, Emil Åkerö.
Omslagsfoto: Margareta Bloom Sandebäck
Korrektur: Johanna Lundeberg
PRENUMERATION
HELÅR 275 KR.
Teckna prenumeration på www.kro.se.
Prenumerationsfrågor: Eva Skarbäck, eva@kro.se
Annonser: Hans Flygare, hans@annonshuset.se, 08-662 75 03
Redaktionen: Konstnären, KRO, Hornsgatan 103, 9 tr, 104 62 Stockholm, e-post: sofia.curman@kro.se
konstnaren@kro.se
www.kro.se
e-post: kro@kro.se
Tryck: Trydells Tryckeri AB, Upplaga 9 500 ex
Tidningen ges ut av AB Svensk Konstnärservice

B Bildupphovsrätt

**Konstnärernas
Riksorganisation.**

FOTO: MARGARETA BLOOM
SANDEBÄCK

Förre numret av KONSTNÄREN handlade om relationen mellan konst och pengar och var nog ett av de mest uppskattade någonsin. En vanlig kommentar var att det ofta känns svårt att argumentera för att konstnärens arbete ska kosta när pengar aldrig är motivationen för att skapa. Pengar eller ej – konstnärer skapar oavsett.

Det gick nyligen en amerikansk dokumentär på SVT – *Allting har ett pris* – som handlar om konstmarknadens olika spelare. Man fick följa bland annat en hungrig representant från auktionshuset Sotheby's, en samlare med lägenheten proppad med världens mest värdefulla konst och huvudet fullt med värdeökningssstatistik samt konsthandlaren som blivit bitter av för många konstmässor. Och så får man följa konstnärerna – några av dem vars verk säljs för allra mest pengar. Inte en enda av dem var det minsta intresserad av marknaden. Bästsäljaren George Condo struntar i råden om att han borde producera färre verk för att inte urholka deras värde. Han målar snabbt, ofta en jätteduk på bara en dag, för att det är det enda han vill göra. Det yngre stjärnskottet Njideka Akunyili Crosby, däremot, borde enligt marknadsexperterna jobba snabbare för att rida på framgångsvägen, men både hennes intrikata collageteknik och hennes såriga tematik kräver att hon arbetar långsamt och eftertänksamt. Pengar, säger hon, har aldrig varit en drivkraft att skapa, varken före eller efter hon började tjäna dem.

Oavsett var på den ekonomiska trappan man befinner sig känner nog de flesta konstnärer igen sig. Jag tror att alla jag frågat om varför de blev konstnärer svarar "för att det är *det enda jag vill*". Med de ekonomiska och sociala villkoren som kommer med konstnärsyrket är detta också det enda rimliga svaret. Enträgenhet är en konstnärs viktigaste egenskap. Att insistera på att göra sin grej. Numrets konstnär Leif Elggren har varit oupphörligen aktiv på den svenska konstscenen i över 40 år. Välkänd i konstkretsar, men ändå alltid underground och vid sidan av marknaden. Att vara konstnär är ett privilegium, menar Leif Elggren. Inte på grund av en stark ställning i samhället eller en fast eller stor inkomst, utan för att konstnären ägnar sig åt människans inre liv och hela tiden befinner sig nära existensens kärna. Mycket av det han skapat, ensam eller i samarbete med andra, har skett i något källarrum någonstans, utom synhåll för någon, och utan att generera ett öre. Vissa av dessa källarverk betraktar han vara bland sina viktigaste.

Sofia Curman
Chefredaktör

PERFORMANCE-KONSTNÄRER

Svenska konstnärerna Tarik Kiswanson, Lap-See Lam, Éva Mag och Ylva Snöfrid är inbjudna till Performabiennalen i New York i november. Sverige och Taiwan är årets fokusländer på världens största performancefestival.

38 000

FÄRRE SOMMAR-BESÖKARE

Nya chefen för Moderna museet, Gitte Örskou, har en utmaning i att locka tillbaka turisterna. Sedan 2016 har museets besöksiffror stadigt dalat perioden juni-augusti.

FOTO: CECARE ABATE

100

"NYA" OBJEKT

Ett stort fynd med smycken, amuletter och små konstobjekt i en liten träkista har gjorts i Pompejis ruiner. Pompejis arkeologer tror att kistan tillhört en kvinnlig magiker som begravdes i Vesuvius aska för mer än 2 000 år sedan, och att föremålen är skapade av kvinnor.

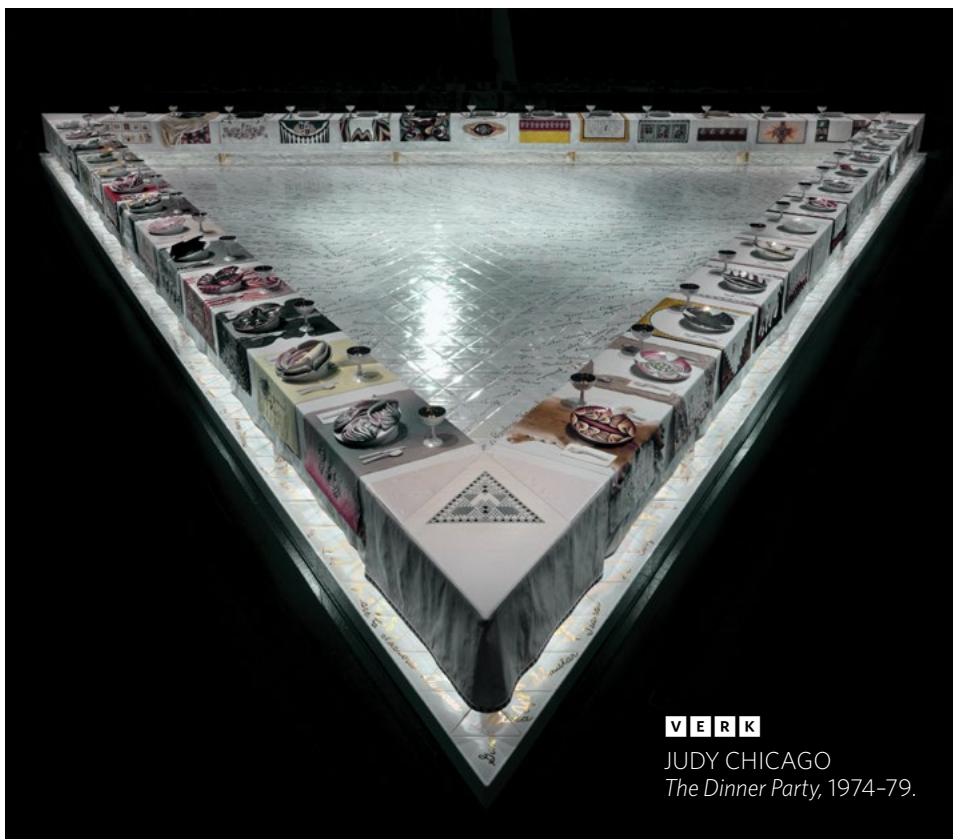
PUNKT 200

"När konst köps in av kommunen ska tidlös och klassisk konst som ger uttryck för och harmoniserar med kommunens historia, lokala identitet och fysiskt bebyggd miljö, sättas framför utmanande samtidskonst." Så lød en av punkterna som rörde offentlig konst när Samstyret i Sölvesborg (SD, M, KD och Listerpartiet) presenterade sin politiska plan för mandatperioden i augusti. Konstnärernas Riksorganisation uppmanade samma dag alla makthavare som stod upp för den fria konsten och principen om armlängds avstånd att höja sina röster mot Samstyrets konstpolitik.

30 KVINNOR ÄTER MIDDAG PÅ BOKMÄSSAN

Helen Pankhurst, Siri Hustvedt och Jamaica Kincaid är några av de världskända författare som bjudits in att äta middag tillsammans under årets bokmessa, i syfte att sprida och skriva kvinnohistoria. Varje middagsgäst har i uppgift att bidra med en historia men kommer att lämna kvällen med betydligt fler. Arrangemanget är en blinkning och hyllning till Judy Chicagos konstverk *The Dinner Party*, som finns på Brooklyn Museum i New York. Bakom projektet, som går under benämningen "The Historical Dinner Party", står Bokmässan och Stockholms Kvinnohistoriska.

FOTO: DONALD WOODMAN/ARS NY

VERK

JUDY CHICAGO
The Dinner Party, 1974-79.

Mantis

Var: Turingebron i Södertälje

På uppdrag av: Södertälje kommun

När: Sommaren 2019

Daniel Zalewski är konstnären bakom den nya målningen under Turingebron i Södertälje.

Berätta lite om den stora muralen

Mantis som du gjort under Turingebron!

– Målningen är en gestaltning av seendet hos mantisräkan. Tanken var att föreställa sig hur ett undervattensdjur kan uppfatta sin miljö. Min tolkning skildrar ett panorama under vatten i fullfärg. Texturer möts och bildar ett intrikat lapptäcke som låter betraktaren drömma sig bort i en organisk väv av abstraktion!

Uppdragsgivaren är Södertälje kommun, hur fick du uppdraget?

– Under mina tonår fanns en muralmålning på denna vägg som föreställde regnbågar. Den var redan då gammal och sliten. Jag minns att jag försökte få kontakt med kommunen för att fråga om jag fick måla om väggen, men fick aldrig nåt svar. Flera år senare kom jag i kontakt med en konstnär från Brasilien vid namn Galo, som på annan väg hade fått tillåtelse att måla väggen men behövde ett par extra händer. Vi gjorde målningen men det kändes ostrukturerat och stressigt. Polisen kom ditspringande på kvällen för att gripa oss eftersom de trodde att vi målade olagligt – man hade missat att meddela om utförandet. Vi fick söka bidrag för materialet och fick ingen lön. Responsen vi fick var dock stor både från kommunanställda och andra. Några år senare upptäckte jag till min förtvivlan att målningen var borta. Bara grå betong fanns kvar. Ingen hade meddelat mig – jag såg en artikel i lokaltidningen med rubriken ”Var är målningarna?”. Jag ringde då till journalisten som skrivit och berättade att jag är en av konstnärerna. Efter flera månaders korrespondens fick

han till ett möte i kommunhuset. Man lovade att målningarna skulle återställas men poängterade att det var onödigt av mig att ta kontakt med tidningen om ärendet. Jag tog då på mig att göra om målningen, jag såg det som en möjlighet att förverkliga min egen dröm att få gestalta väggen helt fritt! Projektet blev sedan framskjutet ett år på grund av dåligt väder och låga temperaturer men stod äntligen klart i somras efter drygt två veckors målande! Sista dagen målade jag ända in i natten men dagen efter var känslan obeskrivlig, målningen var färdig!

Hur upplevde du samarbetet med kommunen?

– Att göra en så stor målning kräver stort fokus, styrka, koncentration och tålamod. Det är en process man dyker in i för att färdigställa utan avbrott. Gällande kommunen blev det många vändor med kontraktet för att det till slut skulle kännas bra. Förhandlingen kring arvodet är något jag vill hålla privat men jag kan säga att uppdragsgivaren kom undan väldigt billigt i proportion till storleken och kulturvärdet av målningen.

Vad betyder uppdrag som detta för dig som konstnär?

– Det betyder enormt mycket för mig, men just detta uppdrag är extra betydelsefullt då jag fick måla min drömvägg mitt i staden jag är uppvuxen i och älskar. Responsen har varit fantastisk och varje passerande person stannar och fotar. Att de gör sådana här saker i de offentliga miljöerna tycker jag är väldigt viktigt, eftersom staden borde spegla de människor som bor där, och konst, enligt mig, är ett bra sätt att göra det på. Jag tycker dock att det är löjligt hur lite folket har att säga till om det offentliga och hur lite pengar det läggs på sådana här projekt.

FOTO: VIRA OETTERLI

FOTO: DANIEL ZALEWSKI

Nora Hagdahl

Om uppdraget

Enligt Södertälje kommun hade projektet en totalbudget på 60 000 kronor.

LÄSTIPS KLIMATAKTIVISTER

Solar Egg - Bigert & Bergström

AV GÖRAN CARL,
MICHAEL THOUBER,
SINZIANA RAVINI
ART AND THEORY
Bigert & Bergström har arbetat tillsammans som konstnärduo sedan de båda gick på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm 1986. Deras konst har

inte sällan haft sin utgångspunkt i frågor kring ekologisk hållbarhet och klimatet. Boken är en djupdykning

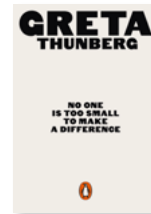
i det offentliga konstverket *Solar Egg*, som på uppdrag av Riksbyggen tar sin utgångspunkt i den pågående flytten av staden Kiruna. Med texter av samtliga författare samt ett samtal mellan konstnärerna och Mattias Sandberg diskuterar denna bok ett konstverk som fungerar som mötesplats!

No One is Too Small to Make a Difference

AV GRETA THUNBERG
PENGUIN

I augusti 2018 började Greta Thunberg, 15 år, att skolstrejka utanför

Sveriges riksdag för att uppmärks-

samma våra ledare på den akuta situation som vi står inför i och med den globala uppvärmningen

och klimatförändringarna. Under året har hon lyckats organisera 1,4 miljoner unga i 112 olika länder att själva protestera mot de otillräckliga åtgärderna för att rädda vår planet. Nu, har förlaget Penguin i denna bok samlat några av de tal hon framfört under året.

FOTO: SHUTTERSTOCK

TRE

CURERADE
INSTAGRAM-
KONTON

David Shrigleys

flöde är en ständigt pågående humorserie. Med sina 300 000 följare är kontot ett av konstvärldens mest populära. @davidshrigley

Jacob Dahlgren

poserar rakt upp och ner i randig T-shirt, endast bakgrunden skiftar skepnad. Randiga T-shirts har han burit varje dag sedan 2001! @jacob_dahlgren

Att scrolla

Contance Tenviks

flöde är som att träda in i hennes egen och stilsäkra bildvärld - färgsprakande, sagolik och romantisk.

@constancetenvik

"I andra länder är det inte så stor grej men i Sverige och Stockholm verkar det vara väldigt känsligt, just att konsten inte får förknippas med graffiti."

Konstnären Hugu i SVT när han petats från gatukonstfestivalen Wall Street Nacka för att hans konst ansågs vara allt för textbaserad. Nacka kommun som står bakom festivalen har kritiserats för att styra konstens innehåll med värdeord som "visdom", "fredlig" och "för det goda samhället".

IDÉN

No(n)sense

AV JOSEFINE ZACHRISSON

No(n)sense, en serie drypande organiska objekt med både funktion och dekoration av Josefine Zachrisson, nyexaminerad från Beckmans Designhögskola.

FOTO: FRIDA VEGA SALOMONSSON

FOTO: STUDIO CANAL STREET COMMUNICATIONS/LAURIE ANDERSON

VIRTUELLA VERK OCH VÄRLDAR

Den amerikanska konstnären Laurie Anderson visar fram till 29 september VR-verket *The Chalkroom* på nyöppnade konsthallen Rikstolvan i Simrishamn. Rikstolvan kommer fortsättningsvis att laborera med VR som format för konsten, berättar Bea Tigerhielm, en av konsthallens grundare.

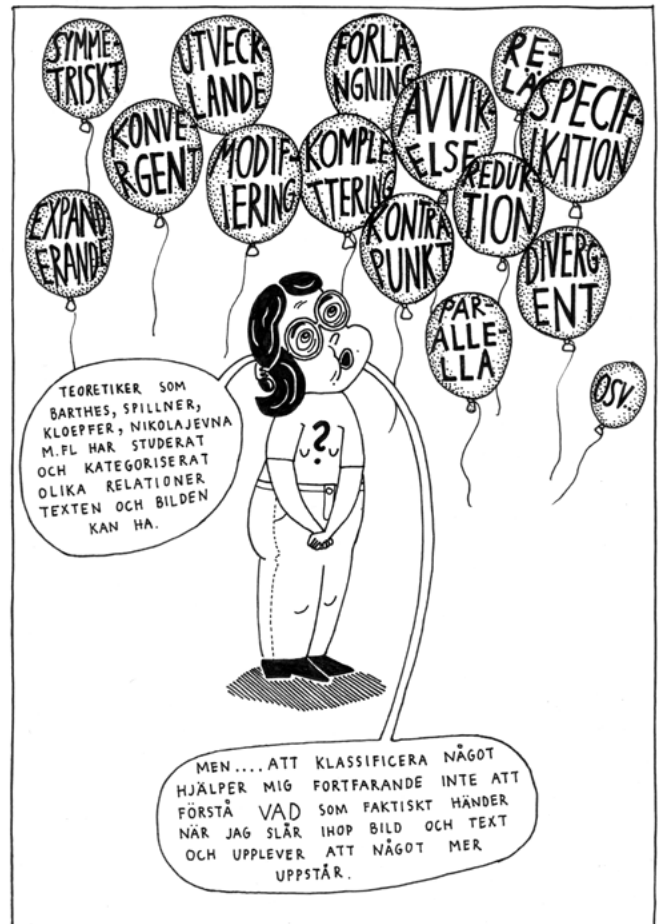

BILD: EMMA RENDEL

Bättre serieberättare genom forskning

Emma Rendel söker och testar olika sätt att bygga berättelser.

I din forskning undersöker du serier som berättandeform. Berätta hur du gör!

– Projektet började med intervjuer jag gjorde med andra serieberättare om deras arbetsmetoder, vilka jag sedan själv prövade att arbeta med för att göra egna serier. Jag har även tittat på hur olika typer av arbetsmetoder främjar olika sorters berättande, berättelser och läsarinteraktioner. Ett tydligt resultat av min forskning är att jag har blivit en bättre serieberättare, hoppas jag iallafall. Det har definitivt gjort mig till en kunnigare och bättre lärare i serieberättande.

EMMA RENDEL

Serieskapare, illustratör och forskare på Konstfack i Stockholm. Hennes pågående forskningsprojekt "Narrativa processer i mellanrum - Serieberättandets praktik" finansieras av Vetenskapsrådet.

Vad betyder en forskartjänst som denna för dig som serieskapare och illustratör?

– Främst har det betytt att jag fått både tid och resurser att verkligen fördjupa mig i frågor som alltid är aktuella i min praktik som serieskapare, vilket har varit väldigt lyxigt! Dock måste jag medge att jag känt mig lite ensam, konstnärlig forskning inom illustration och serieberättande finns knappt ännu i Sverige. Men eftersom jag har fått forskningsmedel är inte heller den kunskap jag arbetat fram "bara min". Jag ser det som en viktig del av jobbet att så småningom för-

medla kunskapen genom undervisning, föreläsningar, texter eller helst serier, såklart!

Ditt projekt är finansierat av Vetenskapsrådet! Har du några tips att ge till andra som söker finansiering för ett konstnärligt forskningsprojekt?

– Ett generellt råd är att försöka ha en så tydlig frågeställning som möjligt i ansökan, eller åtminstone ett tydligt avgränsat område man vill forska i samt att visa hur forskningen är förankrad i den egna praktiken. En ansökan till Vetenskapsrådet tar lång tid att skriva, och man måste söka genom en högskola. Det är förhållandevis lite medel som ges till konstnärlig forskning tyvärr. Samarbetsprojekt med forskare från andra fält gör att man kan söka pengar som inte endast är viktiga för konstnärlig forskning, vilket i slutändan kan ge en större chans för beviljade medel.

Nora Hagdahl

Dance For Me

Var? Västerås Konstmuseum

När? 2019.06.15 - 2019.08.18

I installationen *Dance For Me* har Karolina Oxelväg samlat hundratals sminkvideor till ett blinkande montage av färger. En förförisk dans som kommenterar vår tids fixering vid perfektion.

I *Dance for me* har du gjort en djupdykning i ett skönhetscommunity online genom ett videocollage av så kallade make up-tutorials, alltså instruktionsvideor som lär ut sminktekniker. Vad fick dig att fastna för alla dessa sminkvideor?

– Mitt intresse för fenomenet make-up-tutorials väcktes under en period av mitt liv där jag upplevde ett slags utseendefixerad identitetskris. Jag var i behov av eskapism, började kolla på videor på Youtube. Det fascinerade mig hur många som verkade försörja sig på att göra dessa smink tutorials-videor och jag kände att jag behövde diskutera och arbeta konstnärligt med denna växande industri. På sociala medier visar många upp en förskönad drömbild av sig själva, skapar nästan som en fejkad persona. Detta bidrar, tror jag, till ett slags samhällelig fixering vid perfektion. Jag är rädd att detta leder till att många riskerar att drabbas av samma kris som jag själv genomgick, kanske framför allt tonåringar och unga vuxna som är de flitigaste användarna av sociala medier.

Hur gick det till när du fick frågan om att göra en utställning på Västerås konstmuseum och hur har samarbetet gått?

– Katrin Ingelstedt, intendent på

Västerås konstmuseum, såg mitt verk på vårutställningen på Konstakademien våren 2018. I slutet av sommaren tog hon kontakt med mig, och sedan dess har jag i dialog med henne utvecklat verket till något platsspecifikt för Västerås konstmuseum. Vi skrev kontrakt det första vi gjorde och det var tydligt under vilka förutsättningar samarbetet skulle ske samt att MU-avtalet skulle följas. Alla i personalen har varit så trevliga!

Du tog examen 2018 och detta är din första utställning på en större institution. Hur upplever du det att vara nyexaminerad konstnär och hur reflekterar du över rollen som ung konstnär i stort?

– Jag har haft ett spännande år där jag haft möjlighet att vända och vrida på mitt eget konstnärskap. I väntan på svar från gallerier och stiftelser har jag sökt mig till andra plattformar och till exempel visat min konst på olika fester och event, något som passar just mitt uttryck. Jag tycker det har varit en viktig lärdom: att man som nyutexaminerad konstnär ska försöka hitta kontexter utanför den vita kuben som kan utveckla ens konstnärskap, även om det kanske börjar som en överlevnadsstrategi. Det hjälper såklart om fler institutioner gör satsningar för nyutexaminerade konstnärer liknande Västerås konstmuseum, men jag tror problemet är större än så. Jag tror en omvärdering av konstnärens roll och värde i samhället är nödvändig. Vi ska inte behöva vara entreprenörer eller influencers, vi ska vara en samhällsnytta!

Nora Hagdahl

Leif Elg

I över 40 år har Leif Elggren med humor och på djupaste allvar oupphörligen skapat konst. Det är en ynnest att syssla med något som ger tillgång till det inre livets märkliga värld, menar han.

KONSTNÄREN har träffat Sveriges mest kända undergroundkonstnär och pratat om performance, dans, samarbeten och hans besatthet av att dokumentera sitt liv. TEXT: SOFIA CURMAN FOTO: MARGARETA BLOOM SANDEBÄCK

gren

Leif Elggren står i ett litet rum innanför ateljén han delar med sin livspartner, konstnären Marja-Leena Sillanpää. Väggar härinne är klädda med bokhyllor som är sprängfulla av pärmar, arkivlådor och kartonger. Vi pratar om fotograferingen till KONSTNÄREN som ska ske en vecka senare.

- Det vore fint att ta en bild härinne, jag är väldigt förtjust i arkiv, säger Leif Elggren.

Hela sommaren har han jobbat med att tömma en lagerlokal utanför stan som han och konstnären Kent Tankred har haft tillsammans i många år. Han har haft utrymme att spara på allt, men nu har de inte råd att ha lagret kvar, och lite i taget kör de över grejer hit till ateljén och går igenom innan det avgörs vad som kan slängas. Det är ett mycket tidskrävande arbete, det är inga små mängder material det handlar om.

- Sedan tidiga tonåren, kanske ännu tidigare, har jag känt en manisk vilja att dokumentera hela mitt liv, berättar Leif Elggren.

DET BÖRJADE MED fanzine, eller stenciltidskrifter som de kallades på 1970-talet, som han och hans kompisar manglade fram i ett materialrum i skolan i Linköping. De upprättade ett ambitiöst arkiv med allt material de använde.

- Vi pratade väldigt mycket om det där med dokumentation. Det är megalomaniskt på något sätt, att se på det man gör som så betydelsefullt.

Många gånger under samtalet återvänder Leif Elggren till barndomen och tonåren. Han berättar att han tillbringade mycket tid liggandes under sängen - ofta hela eftermiddagar med ficklampa, mellanmål och serietidningar. Hans mor undrade varför han envisades med att kasta in äppelskrutt under sängen. På undersidan av sängbotten

”Sedan tidiga tonåren, kanske ännu tidigare, har jag känt en manisk vilja att dokumentera hela mitt liv.”

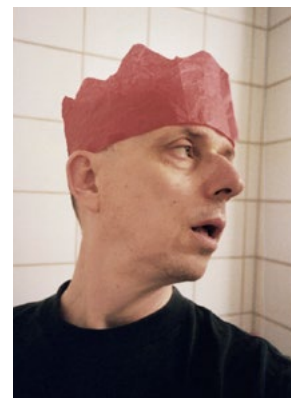
började han göra små teckningar. Senare utvecklades det till ett hemligt konstprojekt - något han gjorde och ibland fortfarande gör när han är borta på besök. Utmaningen är att hitta en förevändning att försvinna en stund, smyga in i sovrummet och krypa under sängen med en penna i högsta hugg för att lämna en liten figur eller kanske ett kort meddelande efter sig.

JAG FRÅGAR OM han alltid vetat att han vill vara konstnär och han berättar en märklig historia. När han var omkring 15 år lyckades hans föräldrar få loss ett rum åt honom i flerfamiljshuset där de bodde. Han fick mat och annan markservice i föräldrahemmet men hade ändå sitt eget rum där han helt i fred kunde göra det enda han då ville: att måla och teckna. Han tecknade sina drömmar.

VERK

LEIF ELGGREN,
*It Is Said That
No King Is a King
When a Child Is
Watching*, 2018.

OM KRONAN SOM MOTIV

Kronan har varit återkommande i Leif Elggrens konst sedan början av hans karriär. "Det är en symbol för både den yttersta makten - kungen - och den yttersta galenskapen - token, den sinnessjuka som klipper en papperskrona och sätter på huvudet."

Han målade landskap och stilleben. Produktionen växte. Mycket kasserades.

- En gång ställde jag ner några målningar i soprummet, bredvid soptunnorna eftersom det inte gick att trycka ner dem. Min far, som rörde sig i huset, fick höra av en soggubbe att han tagit hem dem, det är väl okej?

Det tyckte pappan att det var, Leif hade ju ändå velat slänga dem. Klipp till Stockholm, 45 år senare. Leif Elggren har sin revisor och vän Curt Sjödel på besök. Curt Sjödel dog nyligen, men skötte länge bokföringen åt massor av konstnärer, och var också en passionerad konstsamlare. Plötsligt drar han fram två målningar. "Leif, vem tror du målat dessa?" Revisorn hade på något invecklat sätt fått reda på att Leif Elggrens tonårsmålningar sålts av en soggubbe på auktion i

Linköping för några hundralappar och bytt till sig dem för att återlämna till konstnären.

- Helt otroligt. De där målningarna kom tillbaka till mig, som en bumerang!

Han berättar att han planerar att göra ett verk av det hela: bygga en låda till målningarna och försluta den, och på locket ska han skriva ner hela historien.

- Det är ju så där. Allt, åtminstone nästan allt, går tillbaka till barndomen.

I ÅTMINSTONE 40 ÅR har Leif Elggren varit oupphörligen aktiv i svenskt konstliv. När jag gjorde research inför vårt samtal kände jag ofta att jag tappade greppet, gled in på sidospår och googlade bort mig. Hans produktion är enorm och spretig. Han dyker upp som curator, författare, förläggare, ▶

LEIF ELGGREN

- musiker, arkivarie. Sedan 1979 har han stått för en aldrig sinande utgivning av skivor och böcker, ofta tillsammans med Thomas Liljenberg och deras samarbete Firework. Han pekar mot hörnet i ateljén där det fram till för några år sedan stod en boktryckpress där många konstnärsböcker, affischer och inbjudningar har kommit till. Han är nästintill kultförklarad av samtida och yngre konstnärsgenerationer, och hans samarbete med Carl Michael von Hauswolff – Konungarikena Elgaland-Vargaland är förmodligen ett av världens mest omtalade konceptuella konstprojekt. Men han är mycket mindre känd för en bredare publik. Han säger att han i princip verkar och lever på exakt samma sätt idag som på 1970-talet, liksom under ytan, ”underground”.

– Jag har varit väldigt enträgen. Jag brukar säga att jag framhårdar och insisterar.

Varför gör du det?

– För jag kan inget annat göra. Det här är det enda jag vill och alltid har velat.

Jag frågar om han någonsin haft en period där han inte velat eller kunnat skapa. Han tänker efter och svarar att nej, det har han inte.

– Det är en ynnest att få hålla på med konst. Man står liksom nära det inre livets märkliga värld, som också är ett kärl att ösa ur när man arbetar.

Leif Elggren var bara drygt tjugo när han lämnade Linköping för att gå på förberedande konstskola och sedan på Kungl. Konsthögskolan (Mejan), men han målar ändå upp ett aktivt liv inom kulturscenen där, med utställningar, konstkabaréer, spelningar med löst hopsatta band.

– Jag har alltid gillat att jobba ihop med folk. Det ger en viss trygghet. Man kan stötta och hjälpa varandra. Vi är som en hel grupp som kommer från Linköping och som fortfarande samarbetar i olika konstellationer.

Sten Sandell, Dror Feiler och Gunilla Sköld-Feiler är några av dem. Bruno K. Öijer växte upp på samma gata. En annan i Linköpingsgänget var Carl Michael ”Micki” von Hauswolff. 1991 började de två tala om att de ville skapa ett verk som innefattade alla de här människorna som de umgicks och jobbade med, eller förresten, som innefattade alla människor, ett paraply att vistas under. Ganska snabbt kom de på att de skulle skapa ett land. En nation som består av alla världens gränslinjer så att den också gränsar till alla andra nationer på planeten. De flesta som

FOTO: ANNIKA VON HAUSWOLFF

KREV, officiellt konungaporträtt.

KONUNGARIKENA ELGALAND-VARGALAND

Leif Elggren träffade Carl Michael von Hauswolff redan i Linköping när han tog in ”Micki” som gitarrist i ett band han satte ihop till en kulturkabaret.

– Vi gisslade politiker och makthavare och sånt där. Sedan dess har de blivit en närmast ikonisk duo. Deras mest kända samarbete, Konungarikena Elgaland-Vargaland bildades 1992, och där är båda kungar.

– Men vem som helst kan bli kung eller drottning eller vad som helst.

rör sig i svenskt konstliv har nog hört talas om konungarikena Elgaland-Vargaland, som formellt grundades 1992. 2003 deltog duon med sitt projekt på Venedigbiennalen och fick mängder av internationellt framstående konstmänniskor som nya medborgare på kuppen.

FÖR ETT PAR år sedan visade Moderna Museet en liten utställning om Elgaland-Vargalands historia med mängder av dokumentation från projektet. Jag minns att konstnärerna själva skrivit att det är det bästa konstverket som någonsin gjorts. Jag frågar Leif Elggren om det stämmer. Han skrattar. Sedan blir han snabbt allvarlig igen.

– Ja. Så är det. Det är ett verk som uppstått i stunder av exceptionell självkänsla. Det började

GUDS SÖNER

– Kent Tankred och jag började jobba tillsammans som Guds söner 1985 och är fortfarande väldigt aktiva. Vi brukar säga att man kan väcka oss mitt i natten och vi kan stiga upp och göra vår grej.

FOTO: CONNY FORNBÄCK

VERK

LEIF ELGGREN

Yellow and Black. Utställning på Tomelilla konsthall, 1985.

FOTO: LEIF ELGGREN

med idén om ett land och sedan rasslade det liksom igång: ”Klart det måste vara ett kungarike”, ”Vem som helst kan bli medborgare”, ”Vem som helst kan bli vad som helst”.

Elgaland-Vargaland är sedan länge ett maskineri som i princip sköter sig själv. Människor på olika platser över hela världen öppnar upp ambassader och konsulat, det görs utställningar, publiceras böcker och ges ut skivor under detta ”paraply”.

– Vi har inte koll längre, och det är vi glada för – det är så det ska vara i ett land, annars är det ju en diktatur. Det är ett verk som kommer att leva för evigt eftersom det inte kan försvinna.

Det finns en dubbelhet i Leif Elggrens konstnärskap som handlar om humor och allvar, och som reflekteras i både hans sätt att vara – hans minspel ▶

”Vi har inte koll längre, och det är vi glada för – det är så det ska vara i ett land, annars är det en diktatur.”

- ▶ och snabba växlingar mellan skritt och allvar, nästan vemod – och hans sätt att prata om sin konst. Det känns helt okej att fnissa när han berättar om Elgaland-Vargaland, eller projektet att göra anspråk på färgkombinationen svart och gult, eller hur han och Thomas Liljenberg drev Moderna Museets chefer till vansinne åren 1992–93 genom

YNGRE PERFORMANCEIDOLER

Leif Elggren är i princip kulturförklarad i yngre performance-generationer. Och han följer entusiastiskt den unga scenen: – Jag har många yngre idoler. Anna Kinbom är rolig att följa. Hon är för jäkla bra. Fatima Moallim är väldigt spännande. Och Magnus Dahl och Geraldine Hudson är båda oerhört bra.

att brevbomba dem med ett utställningsförslag, även sedan de fått ett nej, för att sedan publicera brevväxlingen och historien bakom i en bok (*Idol*, 1993). Humorn finns som en bärande grund i princip i allt han gjort eller medverkat i. Samtidigt är förstås allt på allvar. Även om skapandet av Elgaland-Vargaland har skett genom lek och säkerligen mycket skritt bottnar verket i en djup politisk övertygelse. Men kanske är inte alla mottagliga för den här dubbelheten. Utställningen på Moderna Museet 2017 fick blandad kritik, en del verkliga sågningar. I Svenska Dagbladet kallades den ”gubbigt trams” och recensenten uppmanade kungarna att abdikera.

– Det var ju åldersrasism alltså. Jag blev lite ledsen över det där. Micki och jag är ganska luttrade båda två – jag minns en recension jag fick i början av åttiotalet med rubriken ”Sämre än sämst”.

OM EKONOMI

– Jag har hankat mig fram. Aldrig varit anställd, men haft en del projekt på konsthögskolorna. Får lite betalt när jag uppträder med Guds söner. Många bäckar små brukar jag tänka. Men framför allt lever jag på exakt samma nivå nu som när jag slutade Mejan för 40 år sedan. Det är inte på det ekonomiska planet min utveckling skett.

Men jag tycker den här var jobbig på ett annat sätt. Ska man inte få hålla på med konst för att man blir gammal?

FLERA OMFATTANDE samarbeten löper över i stort sett hela Leif Elggrens karriär. Tillsammans med Kent Tankred bildade han liveelektronikgruppen Guds söner i mitten av 1980-talet. De skapar musik och dansar tillsammans, iförda kostymer, skjorta och slips. I början hade de långa partiturer och genomarbetade koreografier. Ett återkommande inslag var ”Guds söner kör stolar”, när de två drog stolar över scengolvet för att framkalla olika ljud. Styckena var utdragna. Ofta hade de börjat redan innan publiken kom och slutade långt efter att alla tröttnat och droppat av. Guds söner är idag mer aktiva än någonsin och har ett intensivt spelschema över hela Europa.

– Men numera orkar vi inte släpa runt på tung utrustning så som vi brukade. Nu när vi reser är vi så nöjda över att bara ha en usb-sticka med soundtracket i fickan, vi liksom ler mot varandra varje gång vi ska iväg.

Behovet av koreografi och planering har försvunnit. Dansen sitter numera i kroppen.

– Vi rör oss på ett speciellt sätt, som att vi går i sömnen. Vi blundar ofta, för att undersöka hur vi förhåller oss till varandra och rummet. Det är ett väldigt skönt och roligt sätt att jobba. Vi brukar säga att det här kan vi hålla på med ända tills vi dör, så länge vi bara kan röra en arm, eller ett finger eller ett ögonlock. Det känns trösterikt.

Du beskriver dig själv som en tillbakadragen och lite ängslig person. Ändå har du stått på scen i hela ditt yrkesverksamma liv. Hur känner du inför ett performance?

– Ja, jag har alltid varit fruktansvärt blyg alltså. När jag började på 1970-talet var det plågsamt. Jag minns ingenting från mitt allra första performance, som var på Moderna Museet, för att jag och de andra i gruppen hade druckit så mycket sprit innan för att slappna av. Numera är det inte lika farligt, men jag känner ändå en nästan euforisk känsla av befrielse varje gång det är över.

Du har ofta talat om att resultat eller estetik är oviktigt för dig i dina performanceverk. Att det viktiga är den situationen eller energin som uppstår där och då i rummet. Vad är det som uppstår?

– Det händer någonting när man är i de här tillstånden, som att man hamnar någonstans där man inte har varit. Man förändras, helt enkelt. Man får en slags gåva, en energi att ta med sig i nästa fas, i livet och i konsten.

Han berättar om ett särskilt lyckat framförande med Guds söner i Göteborg 1990, på en festival som hette Knogjärn-90. Deras performance varade i många timmar i en bunker av något slag, det var skum belysning.

– Vi höll på med vårt, men man sneglar ju mot publiken så där, och vi blev överraskade över att det var så mycket folk – massor av silhuetter som stod utmed väggarna. Så efter fyra timmar slutade soundtracket gå och vi ställde oss i ett hörn, tände en cigarett som en gest att vi var klara. Vi var jätklig nöjda, det hade varit en så bra energi i rummet. Men när vi tittade upp visade det sig att det fanns inga människor där, utan det var däck som låg i högar utmed väggarna och hade kastat märkliga skuggor. ▶

LEIF ELGGREN

► **F**örsta gången jag träffade Leif Elggren var 2009 när jag skrev en artikel om den imponerande bok som Firework gav ut om konstnären Sten Hanson, kulturförklarad för sina experimentella text-ljudkompositioner. Han berättade då att han ofta hade Sten Hanson-stycket Skärp dig som ett mantra inne i huvudet. Jag frågar honom om det fortfarande är så.

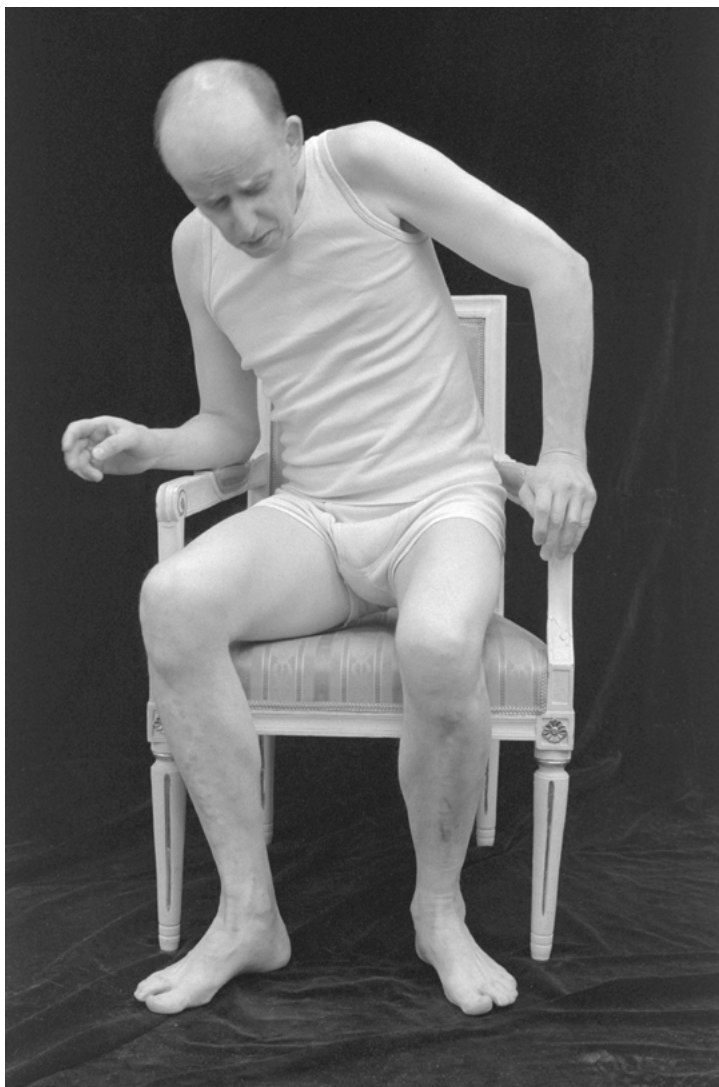
– Javisst, det är samma fortfarande: ”Skärp dig. Skärp dig för fan. Skärp dig.”

Jag tänker på det när Leif Elggren plötsligt säger att han lider av prestationsångest och sviktande självförtroende. ”Skärp dig-känslan” går inte riktigt ihop med det avslappnade resonemanget att det i konsten är omöjligt att misslyckas. Att en arg eller uttråkad publik, eller en inbillad för den delen, är lika värdefull som en glad och nöjd.

– Det där är hela tiden en konflikt. Jag känner mycket press på mig själv, ofta kommer den nog utifrån men jag har internaliserat den. Så när jag säger att ingenting kan gå fel eftersom allt är rätt, så är det mer av en besvärjelse än ett faktum. Men det är en hållning till konsten som jag tycker är viktig att stå upp för.

BÅDE GENOM ARBETET med Guds söner och i hans soloarbete har dansen kommit att ta en allt större del i Leif Elggrens konstnärskap. På Youtube hittar jag en inspelning från en festival (Akuphene) i Genève 2017. Han sitter bakom ett bord vid sin dator inledningsvis och drar igång ett soundtrack, ett brus. Efter några minuter reser han sig upp och ställer sig framför bordet, blundar, släpper ner axlarna, ser ut att ladda, eller liksom koppla upp sig mot någonting långt därinne i sig själv. Sedan börjar han röra sig. Skakar, håller armen framför ansiktet, som i smärta. Böjer ryggen bakåt.

– Det verket har sitt ursprung i en impuls som kom 1996 när min far dog, 90 år gammal. Han bodde på ett äldreboende i Linköping, och jag och mina barn brukade åka och hälsa på honom. En dag när vi kom hade det skett en drastisk förändring i hans hälsa sedan sist vi såg honom – han var till slut helt pigg i både kroppen och huvudet. Men nu låg han orörlig under täcket och var halvt borta, förvirrad. Han trodde att jag var hans bror och kallade mig Erik. Jag hjälpte honom till toaletten, han hade sådana underkläder från landstinget, du vet. Barnen och jag sa till varandra efteråt att det var nog sista gången vi träffade honom.

VERK

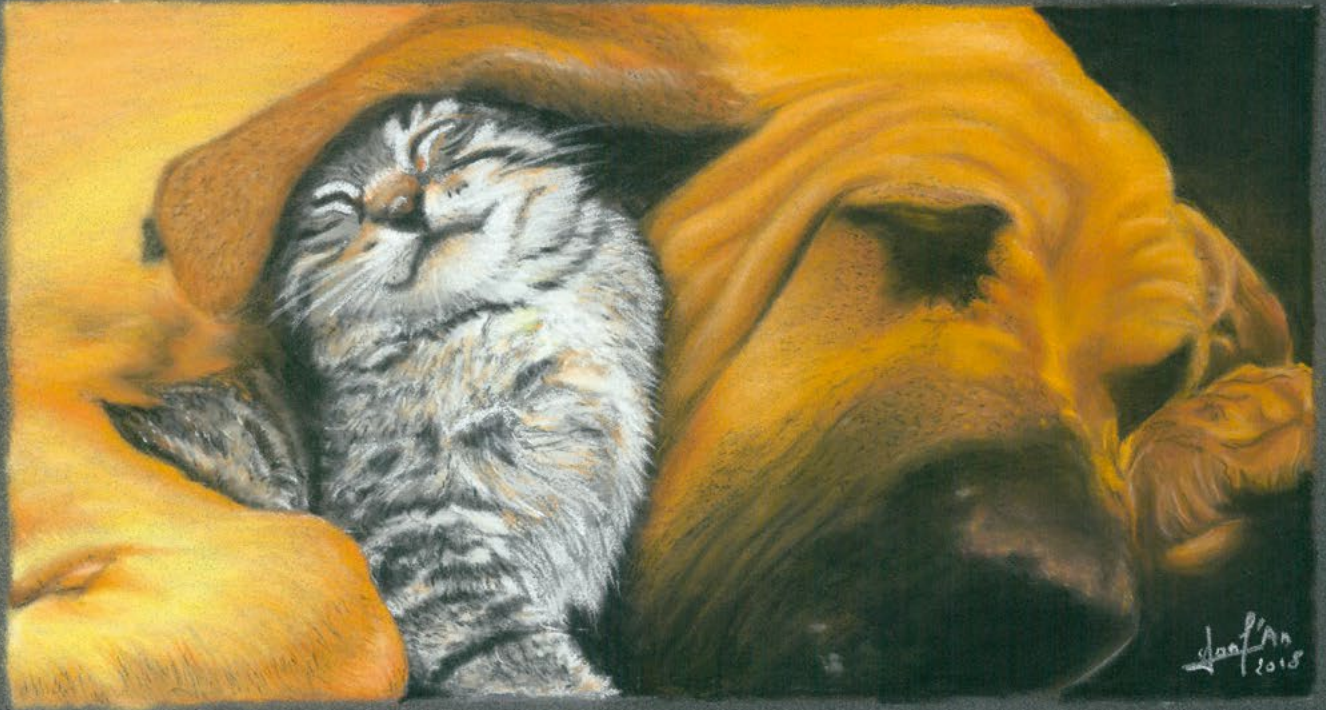
LEIF ELGGREN
*As If I Was My
Father*, 1996.

Minnena från detta sista besök gestaltade Leif Elggren i en serie hyllningar till sin far. Han klädde sig i likadana vita landstingskläder och tog en rad självporträtt sittandes i, eller när han mödosamt försöker ta sig upp ur, faderns favoritstol. Det blev också en film, och mängder av material för koreografier till performance.

– När jag står där och som du säger försöker komma i kontakt med något är det min far jag försöker få kontakt med och känna i min dans. Det du ser är ett uttryck för vad som finns där inne, säger han och knackar sig på bröstet.

– Jag talade med en bekant som genomgått en svår operation häromveckan. Han berättade hur de hade öppnat upp bröstskorgen på honom, ända ner till magen, och ”rensat honom som en fisk”. Tagit ut inälvorna, gjort rent och fint och sedan lagt tillbaka allt. Det gjorde så stort intryck på mig. Jag tänker ofta på att det som finns i oss människor är ett fantastiskt evolutionärt system, men samtidigt är vårt inre så fragilt och obegripligt, både kaos och skörhet. ●

EN UNIK YTA FÖR PASTELL KONSTNÄRER

PASTELMAT®

360 GRAM - SYRAFRITT - PASTELLPAPPER
ANTHRACITE

Pastellfärgen fäster så bra på clairefontaine pastelmat att
fixativ inte behöver användas mellan de olika lagren

LEVERERAS I BLOCK MED 14 OLIKA FÄRGER, ARK OCH MOUNTBOARDS

Clairefontaine

www.clairefontaine.com

The winner takes it all

Ingen tror längre att det går att tävla i konst, men konstpriser blir allt viktigare ur ett ekonomiskt perspektiv. KONSTNÄRENS Karolina Modig har fördjupat sig i prisdjungeln och pratat med konstnärer och curatorer som efterlyser fler priser och bredare kriterier.

TEXT: KAROLINA MODIG ILLUSTRATION: EMMA HANQUIST

*He invents joy
to dispel the gloom of the dank
and lonely days from his soul*

KONSTNÄREN NUJOOM ALGHANEMS röst fyller paviljongen. Rummets enda ljuskälla utgörs av en stor golvstående skärm. Rösten läser Alghanems egen dikt *The Passerby Collects Moonlight*, som synkas ihop med två filmer som spelas upp på varsin sida av skärmen. Rösten och orden är desamma men filmerna är olika, de får betraktaren att fundera över verklighet och fiktion, identitet och tillhörighet.

Stephanie Rosenthal berättar att hon stannade länge framför Alghanems videoverk i Förenade Arabemiratens paviljong. Hon är ordförande i årets Venedigbiennals internationella jury, som i maj utsåg 2019 års vinnare av de välrenommerade konstpriserna guld- och silverlejonen. Det blev dock, trots Rosenthals fascination för Alghanems verk, inget lejon för Förenade Arabemiratens paviljong på årets Venedigbiennial.

– Om jag var i den positionen att jag kunde föreslå, skulle jag vilja att man instiftade ett pris som går bortanför att bara bedöma själva konsten – ett pris som även väger in allt som spelar roll runt omkring. Alghanems verk har betydelse för konstscenen i hennes land och skulle kunna påverka andra runt om. Jag är personligen inte särskilt förtjust i konstpriser så som de flesta är utformade idag. Jag skulle vilja ge dem till så många andra än bara de ”bästa”.

Stephanie Rosenthal nämner Bulgariens paviljong med verk av konstnärerna Rada Boukova och Lazar Lyutakov samt Portugals *A Seam, a Surface, a Hinge or a Knot* av Leonor Antunes. De fick inte heller något pris, men Rosenthal önskar att det hade funnits ett även för dem. Hon berättar hur hon under sitt juryarbete blivit återkommande rörd av den ansträngning som många av länderna lagt ner för att få till sina paviljonger.

Det är inte så att Rosenthal går emot juryns val av vinnare av guld- och silverlejonen. Årets mottagare: Arthur Jafa, Haris Epaminonda och Litauen, var även i hennes ögon de bästa utifrån prisens kriterier. Hon betonar att den här sortens priser har ett gott syfte, de kan ge en viktig push och ett välförtjänt erkännande. Men det finns alltså enligt Rosenthal för få olika slags priser, och kriterierna för eventuella nya skulle behöva vidgas.

BÖRJAR MAN RÄKNA de konstpriser och icke ansökningsbara stipendier som finns i Sverige (stipendierna är till skillnad från priser skattebefriade) kan man med lite god vilja få ihop ungefär tio stycken, där de största är Åke Andréns-stiftelsens konstnärstipendium och Ganneviksstipendiet på 500 000 kronor vardera, Moderna Museets skulpturpris på 300 000 kronor samt Beckersstipendiet på 200 000 kronor. Tittar man närmare på de priser som listas inom konst ser man dock att flera av dem väljer sina vinnare från fler kulturområden än endast bild och form. Visst kan även svenska konstnärer vara med ▶

KONSTPRISER

FOTO: CARL HENRIK TILLBERG

”Med hjälp av priset kunde jag hyra en riktig, ändamålsenlig ateljé. Att kunna få arbetsro och en lokal med rätt ljus och höjd var otroligt värdefullt.” Sophie Tottie

FOTO: MAGDALENA DZIURLIKOWSKA

VERK

SOPHIE TOTTIE
White Lines, White Lines IV, 2012

och tävla om större utmärkelser, som Venedigs guld- och silverlejon, men även internationellt är konstpriserna relativt få.

– Långsiktiga och flexibla ekonomiska stöd skapar kreativa rum och möjligheter för alla mellanmännsliga yrken, som konstnärsyrket, lärare, sjukvårdare etc. De behövs för stabilitet och distans i samhällskroppen men betalar ofta dåligt. I konstens fall oftast inte alls, säger konstnären Sophie Tottie.

2014 TOG SOPHIE TOTTIE emot Carnegie Art Awards andrapris. Priset lades ner samma år, men bestod fram till dess av sammanlagt 2,1 miljoner kronor som fördelades mellan en första-, en andra- och en tredjepristagare samt en ung stipendiat, alla verksamma i Norden. Sophie Tottie tycker liksom Rosenthal att det finns för få priser och stipendier. De behövs, säger hon, i en tid då ”utrymmet för förutsättningslöst kunskapssökande och kreativt arbete krymper i allt snabbare takt”.

– Nu tycks Sverige olyckligtvis utvecklas in i ett slags återvändsgränd utifrån felriktade idéer om effektivitet, byråkrati, prestation och utvärde-

ring. Det drabbar konstnärerna och främjar inte ett generöst, välmående samhälle vare sig på kortare eller längre sikt.

För Tottie var betydelsen av andrapriset mångbottnat. Hon levde tidigare bland annat på sporadisk galleriförsäljning, en halvtidsprofessur på Malmö högskola samt gästspel på Harvard University i Cambridge. Inkomsterna varierade men var aldrig höga.

– Med hjälp av priset kunde jag hyra en riktig, ändamålsenlig ateljé i Stockholm när jag fick en professur på Konsthögskolan i Stockholm. Att kunna få arbetsro och en lokal med rätt ljus och höjd var otroligt värdefullt för mig, eftersom de målningar jag fick just priset för behöver bra släpljus, säger hon.

ETT PRIS SOM nyligen har lagts ner – åtminstone i den form det varit i – är Absolut Art Award. Priset instiftades i samband med att Pinot Ricard köpte Absolut Vodka 2009. Syftet var att återknyta till Absolut's historia, där samarbeten med konstnärer som Andy Warhol och Louise Bourgeois gjorde Absolut Vodka till ett av världens mest kända vodkamärken. Mellan 2009 och 2013 gick

priset till en unik konstnär inom bild- och formområdet.

– När jag började 2013 kom vi fram till att priset skulle se ut på ett annorlunda sätt. Förutom konstnärspriset skulle det också finnas ett konstskribentpris, med syftet att lyfta diskussionen och dialogen kring konst. Prissumman skulle också utökas till både författaren och konstnären. Tanken var att den skulle täcka både levnadskostnader och en ordentlig produktionsbudget. Eftersom priset även innebar stöttning för produktion och publikation valde vi att dela ut det vartannat år, säger Saskia Neuman, som fram till 2018 var global chef för Absolut Art Award.

Vinstsumman för konstnären var 20 000 euro plus 100 000 euro i produktionsbudget (motsvarande cirka 200 000 kronor + 1 miljon kronor). För konstskribenten låg vinstsumman på 20 000 euro plus 25 000 euro i produktionsbudget (cirka 200 000 kronor + 250 000 kronor). Saskia Neuman säger att eftersom hon inte längre jobbar kvar kan hon bara spekulera i vad som händer med priset i framtiden. Absolut Vodka, säger hon, är inte olikt många andra stora företag som har ett stort engagemang i samtidskonst.

– Man ser helt enkelt över vad man vill lägga mer eller mindre stora resurser på. Personligen skulle jag önska att priset fick vara kvar. Alla kulturpris är viktiga. De behövs, säger Neuman.

DEN KONSTSKRIBENT SOM vann Absolut Art Award 2017 heter Huey Copeland och är docent i konsthistoria på Northwestern University i Chicago. Han vann priset för att finansiera publikationen *Touched by the Mother: On Black Men, Artistic Practice, and Other Feminist Horizons*. När jag intervjuade honom efter offentliggörandet av vinnarna i maj 2017, sa han att han var överväldigad och hedrad. ”Priset är av enorm betydelse, särskilt med tanke på de

villkor som konstskribenter måste förhålla sig till idag. Det stärker mina möjligheter att göra den här boken meningsfull”, sa han då.

Entusiasmen var hög bland nominerade såväl konstnärer som skribenter, men om glädjenivån bland de nominerade konstnärerna enligt Saskia Neuman ändå kunde variera något, var entusiasmen kring författarpriset alltid hängivet.

– Konstkritik och -diskurs uppmuntras och uppvaktas inte på samma sätt som konstnärskap i konstvärlden. Kanske för att det är lättare att hylla det konkreta, verk som man kan greppa tag i. Jag upplevde en genuin wow-känsla bland samtliga vinnare av författarpriset. Konstskribenter har om möjligt ännu färre priser att vinna eller stipendium att bli nominerade till, och om möjligt svårare än konstnärer och andra kulturutövare att söka pengar för sina projekt.

”EN SPRITT SPRÅNGANDE psykisk förkylning.” Så kallade konstnären Erland Cullberg den schizofreni som han i slutet av femtiotalet insjuknade i. Trots sjukdomen blev Cullberg en framstående målare med utställningar på bland annat Moderna Museet, verksam i princip fram till sin död 2012.

Cullberg blev i våras aktuell som namngivare till ett nyinstiftat stipendium, Erland Cullberg-stipendiet. Stipendiet förvaltas av stiftelsen som driver Evert Lundquists Ateljémuseum. Under tio år kommer en prissumma på 100 000 kronor att delas ut årligen till en ung konstnär. Evert Lundquist var äldre vän till sin kollega Erland Cullberg, och de hyste båda ömsesidig respekt och beundran för varandra. Susanna Slöör, stiftelsens ordförande, berättar att de med Erland Cullberg-stipendiet vill främja kontakter mellan yngre och äldre konstnärer.

– Det är Erland Cullbergs syskon som tagit initiativet genom att ställa konstnärens efterlämnade ▶

V E R K

JAKOB OJANEN
Utan titel, 2019

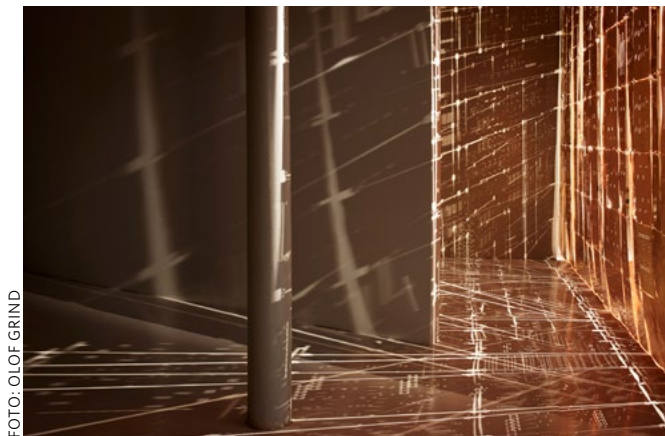

FOTO: OLOF GRIND

V E R K

THERESA TRAORE
DAHLBERG
Coppers,
2018.

Jakob Ojanen är 2019 års mottagare av Åke Andrén-stiftelsens konstnärsstipendium på 500 000 kronor. Theresa Traore Dahlberg fick Beckers konstnärsstipendium på 200 000 kronor 2018.

FOTO: STINA PERSSON

VERK

STINA PERSSON
Kyssten,
2019

verk till förfogande för att skapa stipendiet, berättar hon.

Hon hoppas att stipendiet, som i våras tilldelades Stina Persson, kan ge mottagaren sin välförtjänta uppmärksamhet och en tid av arbetsro. Stiftelsen hoppas också kunna följa stipendiaternas fortsatta verksamhet med stöd och uppmuntran. Och liksom Rosenthal, Tottie och Neuman efterlyser hon ytterligare stöd.

– Det behövs fler stipendier, särskilt arbetsstipendier. Vi tror mycket på formen för Erland Cullberg-stipendiet, som främjar kunskap och kontakter över generationsgränserna samt uppmuntrar till fortsatt kamratligt stöd, säger Susanna Slöör.

Sophie Tottie menar att både priser och stipendier är av extra vikt sedan den statliga inkomstgarantin som Bildkonstnärnsfonden tidigare delade ut lades ner.

– Visst hade inkomstgarantin kunnat fungera mycket bättre, men att ta bort den var fel beslut. För oss konstnärer är dessutom vettiga arbets- och vistelsestipendier minst lika betydelsefulla som priser. De ses också som ett slags mått på att arbetet nått en kvalificerad nivå. För mig betydde till exempel DAAD/Berliner Künstlerprogramm och IASPIS/Bildkonstnärnsfondens stöd extremt mycket.

DET TYCKS INTE längre råda annat än konsensus i konstbranschen om att konstpriser inte har något

”Man borde ha ett pris som hyllade själva ansträngningen som många lagt ner för att klara av att ens vara här.”

Stephanie Rosenthal

att göra med att tävla i konst, vilket för de flesta också ter sig omöjligt.

– Jag tror inte att de som delar ut seriöst ekonomiskt stöd ser det som tävlingar i konst. Att få ett pris är något som, ur konstens perspektiv, ges utom tävling, men som främjar nödvändigt fortsatt arbete, säger Sophie Tottie.

Ändå kan det vara intressant att nämna delar av masteruppsatsen *Konsten att tävla i konst*, som skrevs 2017 av Pella Myrstener, konstvetenskapsstudering vid Uppsala universitet. Myrstener undersöker i sin uppsats statliga tävlingar i offentlig konst under åren 1937-1970. I sin diskussion skriver hon att ”delar av konstnärskåren, åtminstone den som var aktiv inom KRO, ansåg att tävlingarna fyllde en viktig funktion som en rättvis urvalsprincip. [...] I takt med att tävlingarna minskade och förlorade sin legitimitet uttryckte denna del av konstnärskåren besvikelse, men fann också andra inkomstkällor och sätt att få erkännande från det allmänna. Detta innefattade stipendier och konstnärslöner och var en utveckling som skedde parallellt med att den offentliga konsten förlorade en del av sin status bland de svenska konstnärerna mot slutet av undersökningsperioden. Detta var också en följd av att konstkonsumtionen blev högre hos andra aktörer, exempelvis konstgallerier, vilket gjorde att fokus flyttades från de offentliga konsttävlingarna.”

Myrstener nämner också att syftet med tävlingarna med tiden försköts till att ”premiära den konstnärliga kvaliteten framför den om att hjälpa många konstnärer eller låta så många konstnärer som möjligt delta i tävlingarna”.

IDAG, NÄR försäljning via galleri eller andra plattformar för de flesta konstnärer ger en otillräcklig inkomst, skulle alltså stipendier och konstnärslöner vara det som utger konstnärers bästa möjliga inkomstkälla. De sökbara stipendierna, via exempelvis Konstnärnsnämnden och Bildkonstnärnsfonden, är dock för de flesta otillräckliga eller kräver ett smått panikframkallande antal timmars arbete. Konsensus kan därmed sägas råda om att fler konstpriser och icke sökbara stipendier behövs. Och att, som Stephanie Rosenthal är inne på, kriterierna för varför man vinner förmodligen också bör vidgas.

– De nationella paviljongerna på årets Venedigbiennal höll hög nivå, och vissa länder har varit tvungna att söka tillstånd för att kunna delta och med stor möda skrapat ihop tillräckligt med pengar. Man borde ha ett pris som hyllade själva ansträngningen som många lagt ner för att klara av att ens vara här. ●

ACCELERATOR ACCELERATOR AC **Den nya** ATOR ACCE **konsthallen** R ACCELERATOR

Tino Sehgal
6 SEP – 20 OKT

Cyprien Gaillard
26 OKT – 15 DEC

Johanna Gustafsson Fürst
17 JAN 2020 – 18 JUN 2020

*Accelerator stöds av Magasin III Museum
& Foundation for Contemporary Art samt
Familjen Robert Weils Stiftelse.*

acceleratorsu.art

**ACCELE
RATOR**

Lärdomar från

en utställning

När Mona Chalabis debututställning stängde i våras bestämde hon sig för att vara helt transparent. På sociala medier delade hon med sig av vad utställningsarbetet kostat henne - i tid och pengar. KONSTNÄREN publicerar här hennes uppmärksammade Instagramstory.

TEXT OCH BILD: MONA CHALABI

Hej, jag vill steg för steg berätta om arbetet med min utställning som jag just avslutat. Jag vill visa vad ett sådant här projekt kostar - i tid och pengar. Jag hade ingen aning när jag gav mig in i det. Jag har lärt mig mycket och nu är jag på dela med mig-humör!

Hi, I wanted to talk you through all of the steps behind the exhibition that I just finished. I want to show you just how expensive - in time and money - a project like this is. I had no idea going in to it. I have learned so much and am in the mood for sharing!

STEP 1: IDEA (2 months)
 ...the idea for this exhibition was visualization for the blind. I flew to ... to create something with the ... talented @emmy_the_great. I ... months just was not enough to do ... of this magnitude and cost.
 ...ch, more ideas, more research, ... as. Another week of work.
 ... I had about diversity in the art world...

Steg 1. Idé (2 månader)

Efter att ha förkastat flera idéer som var omöjliga att realisera inom ramarna för tid och budget (bland annat en om datavisualisering för blinda) fick jag idén om att min utställning skulle handla om mångfald i konstvärlden.

Steg 2. Research (2 veckor)

Jag kom över fascinerande forskning om representation i museisamlingar, som kom att utgöra ryggraden till den stora målningen i utställningen.

STEP 3: AESTHETIC RESEARCH (4 days)

Went to more exhibitions this year than I had in my entire life. I researched the ways that museums are built and how they look.

These places ended up being the main inspiration for my final designs.

Steg 3. Estetisk research (4 dagar)

Jag har besökt fler museer i år än under hela mitt liv.

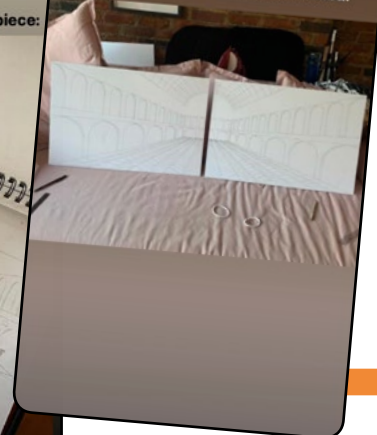
STEP 4: SKETCHING (1 day)

Here's the very first draft of the piece:

STEP 5: SKETCHING AGAIN (2 days)

Here's the second draft on foamboard:

Skissarbete...

MONA CHALABI

Steg 6. Inköp av material (2 veckor)

Anledningen till att detta tog sådan tid var mängden research jag la på att hitta bra leverantörer för den duk jag behövde. Den första offerten låg på 3 000 dollar (cirka 30 000 kr)! Till slut hittade jag en för 900 dollar (cirka 9 000 kronor).

MONA CHALABI

Amerikanska journalisten Mona Chalabi har uppmärksammats internationellt för sina illustrationer som på ett enkelt och roligt sätt visar statistik över skevheter i samhället. I våras fick hon möjlighet att ställa ut sin undersökning om representation i konstvärlden på ett galleri i London. På sitt typiska sätt ville hon sedan

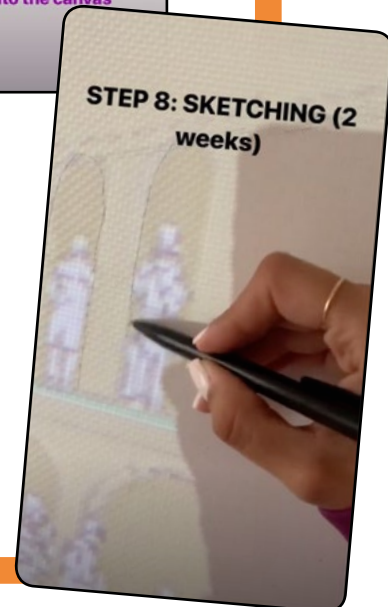
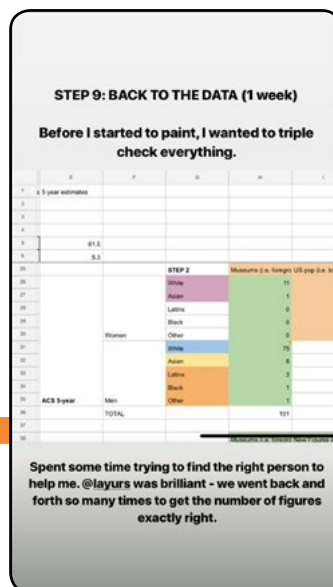

åskådliggöra vad en utställning kostar konstnären - i tid och pengar. Hennes story på instagram blev oerhört delad och reaktionerna från konstnärer var överväldigande. "Många har tackat för att jag som journalist på detta sätt lyft konstnärers villkor", skriver hon.

Se hela berättelsen på Instagram: @monachalabi

Steg 9. Koll av data

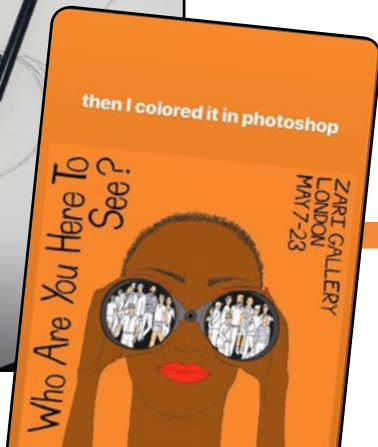
Innan jag började måla ville jag trippelkolla alla siffror.

Steg 8. Mer skissarbete (2 veckor)

Steg 10. Designa pr-material (2 dagar)

Jag gillade idén om att titta efter representation. Jag photoshoppade ihop en skiss som jag sedan ritade för hand och färglade i photoshop.

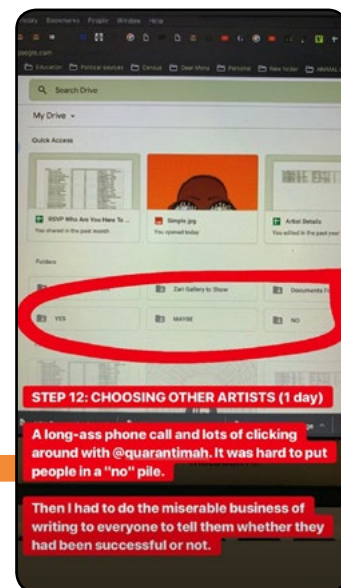

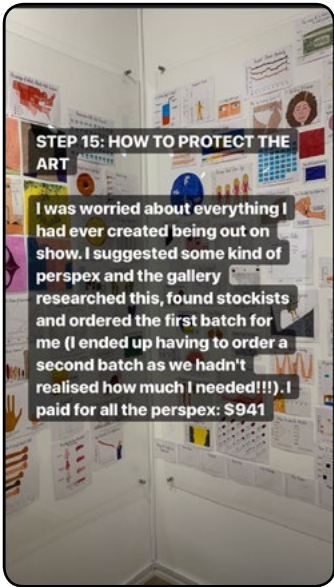
Steg 11. Efterlysning av konstnärer (2 dagar)

Det funkar inte att bara snacka om representation, man måste se till att göra något också. Jag visste att jag ville dela det åtråvärda utrymmet som hade givits mig med andra begåvade konstnärer. Jag behövde ett system för att samla deras ansökningar - en ny email-adress, ett googleformulär. Jag arbetade superhårt med formuleringen av utlysningen och tog också hjälp med detta.

Steg 12. Välja de andra konstnärerna (1 dag)

Det var svårt att låta folk hamna i nej-högen. Sedan hade jag den miserabla uppgiften att kontakta alla och berätta om de varit lyckosamma eller inte.

Steg 15. Hur man skyddar konsten

Jag var orolig över att hänga upp allt jag någonsin skapat på väggen. Galleriet hittade en leverantör av akrylplast som kunde skydda mina teckningar. Jag betalade den själv: 941 dollar (cirka 9400 kronor).

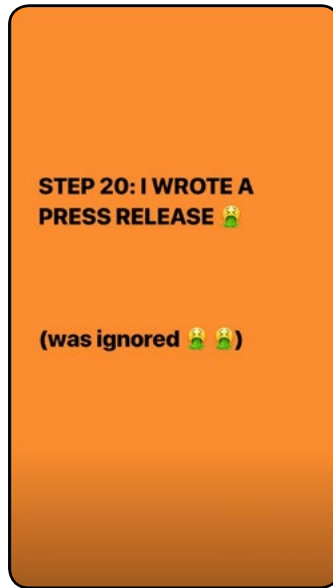
Steg 16. Katalog

Jag skickade bilder till galleriet och såg över designen. Galleriet stod för katalogkostnaderna.

Steg 17 och 18. Måla (3 veckor)
Den bästa delen av allt.

Steg 14. Skriva och designa informationsskyltar (3 dagar).

Steg 19. Måla mera (2 veckor)

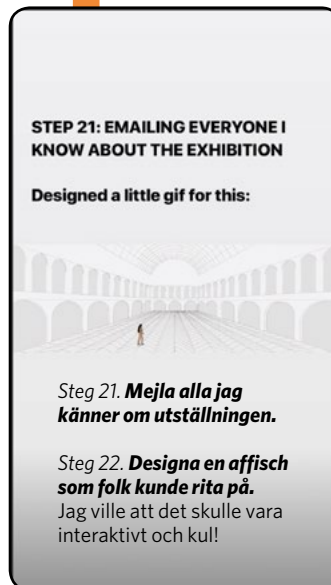
Samt mer research, beställa mer duk etc etc.

Steg 20. Jag skrev en pressrelease
(blev ignorerad).

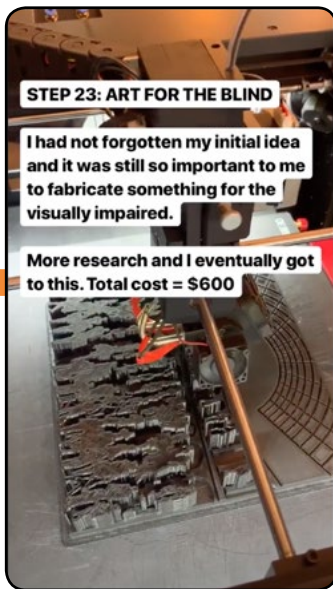

Steg 13. Folderdesign (1 vecka)

Galleriet betalade tryck av folder, 200 dollar (cirka 2000 kronor). Jag betalade andra tryckkostnader, jag tror det blev ungefär 400 dollar (cirka 4000 kronor).

MONA CHALABI

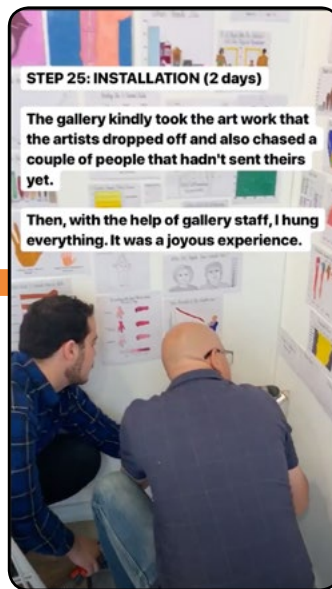
STEP 23: ART FOR THE BLIND

I had not forgotten my initial idea and it was still so important to me to fabricate something for the visually impaired.

More research and I eventually got to this. Total cost = \$600

Steg 23. Konst för blinda
Jag hade inte glömt min ursprungsidé och det var fortfarande viktigt för mig att skapa något för synsatta. Mer research och jag fick till slut till det. Kostnad: 600 dollar (6 000 kronor).

Steg 24. Transport (2 dagar)
Jag var tvungen att spärra loss dukarna från ramarna, rulla ihop dem och få med dem på planet tillsammans med tre veckors bagage. Konst är fysiskt utmanande. De senaste veckorna har jag stått så mycket och lyft så mycket tunga grejer att jag har gått ner i vikt.

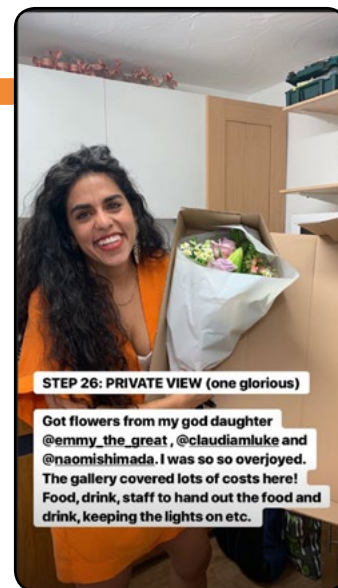

STEP 25: INSTALLATION (2 days)

The gallery kindly took the art work that the artists dropped off and also chased a couple of people that hadn't sent theirs yet.

Then, with the help of gallery staff, I hung everything. It was a joyous experience.

Steg 25. Installation (2 dagar)
Med hjälp av galleriets personal hängde jag utställningen. Det var ett lustfyllt arbete.

STEP 26: PRIVATE VIEW (one glorious)

Got flowers from my god daughter @emmy_the_great, @claudiamluke and @naomishimada. I was so so overjoyed! The gallery covered lots of costs here! Food, drink, staff to hand out the food and drink, keeping the lights on etc.

Steg 26. Förhandsvisning!

Var det värt det?

Totalkostnad: 5 062 dollar (cirka 50 620 kronor), plus tre månader där jag egentligen skulle kunna tjäna pengar på andra jobb.

Total vinst: Jag har lärt känna 16 briljanta konstnärer. Jag har fått se allt mitt arbete samlat på en och samma plats, jag har blivit bättre på att måla.

WAS IT ALL WORTH IT?

TOTAL COST = \$5,062
plus 3 months that I could have been actually earning money from other jobs.

TOTAL GAINED = 16 brilliant artists that I have connected with, the ability to see my work all in one place (I had no idea how much I have done!), new painting skills.

Steg 28. Ta ner utställningen
Särskilt viktigt att se till att ingenting saknas när man också ansvarar för andra konstnärers verk.

STEP 27: PHOTOGRAPHER

Wanted to make sure I had high quality photos of the exhibit itself. Paid \$150

Steg 27. Fotograf
Jag ville ha kvalitetsfotografier av utställningen. Betalade 150 dollar (cirka 1 500 kronor).

"Om jag ska vara 1000 procent ärlig är jag inte säker på att jag skulle göra det igen. Kanske ändrar jag mig om jag säljer några verk och får tillbaka lite av pengarna som jag investerat."

Kept all the costs in a spreadsheet - hope this helps:

Final tally was actually \$5,278.50 😊

Mer målarduk	\$ 158,14	1 530 kr
Fotograf	\$ 300	2 900 kr
Färger	\$ 140	1 360 kr
Assistent för att ta hand om konsten	\$ 487,45	4 700 kr
Sophämtning	\$ 91	883 kr
Curatorshjälp	\$ 196,5	1 911 kr
Faktakoll	\$ 200	1 940 kr
Folder	\$ 286	2 774 kr
Perspex	\$ 481	4 665 kr
Informationsskyltar	\$ 200	1 940 kr
Affisch	\$ 200	1 940 kr
Mer perspex	\$ 460,2	4 461 kr
Halkskydd till golv	\$ 500	4 850 kr
Spänna om dukar	\$ 691	6 702 kr
Mer målarduk	\$ 565-765	5480-7419 kr
TOTALKOSTNAD	5 278,5	51 200 kr

SKRIV IN
DIG HÄR!

VÅR
STÖRSTA
KONTOR!

ÖPPET
NU!

Välkommen till hela Sveriges
[arbetsförmedlingen.se](https://arbetsformedlingen.se)

ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE

Ut ur skuggorna, *in i ljuset*

Konsthistorien har suddat ut spåren av många kvinnliga konstnärer som haft betydelse i sin samtid. Men de senaste åren har allt fler svenska museer bokstavligen dammat av verk som fallit i glömska och gett dem en välförtjänt andra chans. TEXT: EMIL ÅKERÖ

VERK

GRETA KNUTSON TZARA

Interiör med kvinna och barn, ca 1940.

FOTO: NORRKÖPINGS KONSTMUSEUM

- **JAG SKULLE SÄGA** att begreppet underskriven är bättre än bortglömd. Bortglömd är förminskande, och då måste vi fråga oss: bortglömt i relation till vad? Det är inte bara kvinnor som blivit bortglömda, det har inte bara med kön att göra utan också med klass och kulturellt kapital, säger Sara Hemmingsson, curator på Kalmar konstmuseum.

Sara Hemmingsson har bland annat producerat utställningen *Småland - Idyll och irrvägar* som lyfter fram den tysk-svenska konstnären Lotte Laserstein. Laserstein kom till Sverige under andra världskriget 1937 tillsammans med sina bästa målningar. Målningar som av regimen i Tyskland ansågs för subversiva, hennes judiska ursprung gjorde att hon inte fick köpa material och hennes konstskola fick stänga. Genom ett skenäktenskap blev hon kvar i Sverige.

- Hon förvägrades medlemskap i Konstnärernas Riksorganisation och hon kom inte på allvar in i de rätta kretsarna i Stockholms konstvärld, men hon lyckades försörja sig på att måla porträtt och landskap. På 1950-talet fick hon i uppdrag att måla landshövdingen i Kalmar och blev kvar i staden till sin död 1993.

Laserstein fick sitt publika genombrott först 1987 när det gjordes en utställning i London, och successivt har hon skrivits in i konsthistorien, i sommar var det en större separatutställning på Berlinische Galerie i Berlin. I Sverige har hon inte varit lika känd och Kalmar konstmuseum har inte så många verk av henne, vilket enligt Sara Hemmingsson beror på att hennes måleri sågs som omodernt och konventionellt. Hon tror även att vem som suttit som museichef påverkat.

- Kalmar konstmuseum hade flera många manliga chefer som satt länge, som skapade en kanon med manliga modernistiska konstnärer. Hennes monumentala målningar passande inte in i det

och hennes viktiga 20- och 30-talsproduktion förbisågs. Nu har vi en annan variation i samlingarna och även en kvinna som museichef.

ETT MUSEUM SOM har präglats av sina kvinnliga chefer är Norrköpings Konstmuseum, där Helena Persson är museichef sedan 2005 då hon efterträdde Birgitta Flensburg. När konstmuseet för sju år sedan köpte in en tavla av Greta Knutson Tzara, ville Persson att museet skulle nysta i hennes konstnärskap. Det ledde till utställningen *Greta Knutson Tzara - I nytt ljus*. Greta Knutson Tzara var en mångsidig svensk konstnär, verksam i Frankrike. Hon var en tid gift med dadaismens förgrundsgestalt Tristan Tzara och genom makens kontaktnät fick hon möjlighet att ställa ut på olika gallerier i Paris, men blev sedan ett känt namn på egna meriter med utställningar fram till 1950-talet. Sedan sin död 1983 har hon dock nästan helt fallit i glömska.

- Jag skulle säga att hon har återupptäckts. Hon nämns ibland när man pratar om konstnärer i ▶

VERK

LOTTE LASERSTEIN
Sommaridyll, 1940.

Utställningsvy från
Kalmar konstmuseum.

FOTO: MICHELANGELO MISKULIN

FOTO: ANNE HAMRIN SIMONSSON

”Det har inte bara med kön att göra utan också med klass och kulturellt kapital.” Sara Hemmingsson

ÅTERUPPTÄCKTA KONSTNÄRER

VERK

LUCIE
LAGERBIELKE
*Komposition
no6, 1916.*

FOTO: BRITA NORDHOLM

”De är svåra att kategorisera och tappades nog därför bort men har idag fått ett enormt genomslag.” Martin Sundberg

VERK

GRETA KNUTSON
TZARA
Läsande, 1940-tal.
FOTO: MATS ARVIDSSON

- Paris, men det har varit svårt att hitta material om henne, säger Martin Sundberg, intendent för samling och forskning vid Norrköpings Konstmuseum.

ÄVEN STATENS KONSTRÅD har de senaste åren arbetat med att se över representationen av kvinnor i sina samlingar.

– Det fanns länge en övervikt av manliga konstnärer. Nu är det fler kvinnor som köps in än män, säger Anders Olofsson som är samordnare för konstansökningar vid Statens Konstråd.

– Vi har bland annat köpt in verk av under-representerade konstnärer såsom Beth Laurin, Birgitta Asker och Inga Lovén som vi köpte in precis innan hon gick bort.

Precis som Sara Hemmingsson tror Anders Olofsson att inköpen har präglats av historieskrivningen.

– Det här är en process som har pågått sedan det postmoderna genombrottet. När man gjorde upp med synen att konstens utveckling är linjär, vilket gjorde att den historiska konsten gömdes undan.

Anders Olofsson beskriver detta som ett första steg och lyfter att det idag finns en nyfikenhet hos unga konstnärer och curatorer som ställer nya typer av frågor: Var kommer vi ifrån?

Vad kommer före oss? Vad är relevant i en tid där saker kan kännas fragmentariska? Den tendensen har lett till utvecklingen vi har idag, menar Anders Olofsson.

Även Martin Sundberg vid Norrköpings Konstmuseum håller med om att historieskrivningen av modernismen är en bov i dramat, och lyfter fram hur den feministiska historieskrivningen har påverkat utvecklingen positivt. Både Lotte Laserstein och Greta Knutson Tzara är konstnärer som beskrivs som normbrytande i och med att de gått utanför de modernistiska ramarna, vilket Martin Sundberg tror är en bidragande orsak.

– I och med att de är så mångsidiga har man inte kunnat placera in dem i en förenklad syn på modernismen som indelad i flera -ismer. Andra exempel är konstnärskap som Hilma af Klints och Tyra Kleens, de är svåra att kategorisera och tappades nog därför bort men har idag fått ett enormt genomslag.

HILMA AF KLINTS måleri har under 2019 gjort succé på Guggenheim i New York och Tyra Kleens målningar har ställts ut på olika museer runt om i Sverige, i höst ställs de ut tillsammans med Lucie Lagerbielke på Millesgården i utställningen *Måleri och andlighet* som utgår från deras teosofiska, antroposofiska och spirituella konst.

FOTOGRAF OKÄND

Greta Knutson Tzara hade en internationell karriär på 1950-talet.

V E R K

TYRA KLEEN

Man med dubbla regnbågar, årtal okänt.

FOTO: RIDDARHUSET

- Det finns absolut likheter mellan af Klint och Kleen, de verkade under samma tid och var välkända av sin samtid. Båda två bestämde att deras konst inte fick visas efter deras död 1944 respektive 1951, Hilma af Klint bestämde 20 år och Tyra Kleen 50 år, säger Karin Ström Lehander, adjunkt vid Linköpings universitet och doktorand vid Åbo Akademi och den svensk som forskat mest om Tyra Kleens konstnärskap.

Karin Ström Lehander påpekar att konstvärlden historiskt präglats av det som inom akade-

mien kallas för The Leaking Pipe, en teori som enkelt förklarar går ut på att män lyft upp andra män.

- Kvinnliga konstnärer motarbetades, och man får leta efter dem på andra ställen än de manliga. Men vi ser också ett helt annat intresse för kvinnliga konstnärer nu. Det var först i samband med utställningen 2012 på Moderna Museet som Hilma af Klint återupptäcktes ordentligt, och jag tror Tyra Kleen kan bli återupptäckt på samma sätt som Hilma af Klint, säger Karin Ström Lehander. ●

Konst som avslöjar brott mot mänskliga rättigheter

De stod för sommarens största konstskandal när de tillsammans med sju andra konstnärer som en politisk protest drog sig ur prestigefyllda Whitneybiennalen. Forensic Architecture är kollektivet som använder sig av arkitektur och konst för att utreda och uppmärksamma brott mot mänskliga rättigheter.

TEXT: NANA ESHELMAN HÅKANSSON

Eyal Weizman, Forensic Architectures ledare, och den som 2010 startade kollektivet, är på språng när han ringer upp mig från sitt kontor i London. Jag är lovad en tjugo minuter lång intervju, men efter sju minuter får jag ett hejdå och en lur i örat. Men så är ju också Forensic Architecture en av världens just nu mest hajpade arkitekt- och konstnärsgupper och behöver inte någon medial uppmärksamhet för att nå ut.

I somras vållade gruppen stor uppmärksamhet när de tillsammans med andra konstnärer hoppade av mitt under pågående biennial på Whitney Museum of American Art i New York.

Detta i protest mot att museets vice ordförande tillika största sponsorer, Warren B. Kanders, äger företaget Safariland vars dotterbolag Defense Technology tillverkar och saluför tårgas som bland annat används i Gaza och mot mexikanska migranter vid gränsen mellan USA och Mexiko.

– Detta var första gången som vi befann oss i en situation där vi var tvungna att undersöka en

institution som hade bjudit in oss till att ställa ut. Whitneys vice styrelseordförande var enligt vår analys ansvarig för att sälja vapen som bidrog till att mänskliga rättigheter kränktes. Så vi uppmärksammade helt enkelt vilka brott han gjorde och sålde det till Whitney, berättar Eyal Weizman.

Det hela resulterade i att Warren B. Kanders motvilligt avgick från sin post i augusti.

Så det var en del av er medverkan i utställningen?

Ert mål?

– Ja.

Är ni nöjda nu?

– Du vet, det kommer inte ta tillbaka förlorade liv från det döda. Och vi är aldrig glada när våra fiender faller – vi är ute efter rättvisa och ansvarstagande.

Forensic Architectures bidrag till Whitney-biennalen var den tio minuter långa video-installationen *The Triple-Chaser*, en 3D-imitation av tårgasgranaten som Warren B. Kanders företag producerar. I vanliga fall använder sig Forensic Architecture bland annat av bilder utan upphovsrätt som de hittar på internet för att skapa sina

För att skapa videoverket *Triple Chaser* tränade Forensic Architecture datorer att i bilder från internet hitta granaten som tillverkas av Safariland Group.

Granaterna som amerikansk gränspolis använde mot civila i november 2018 tillverkades av Safariland Group, som ägs av Warren B. Kanders, vice ordförande i styrelsen för Whitney-museet.

VERK

Triple Chaser,
2019.

modeller, men eftersom bilder av tårgasgranater är relativt ovanliga genererade de med hjälp av datorprogram tusentals ”syntetiska bilder” av metallburken. Resultatet går närmast att beskrivas som en musikvideo som fastnar i halsen och ger magont – ett tredimensionellt vapen framför en blinkande fondvägg i olika mönster och färger.

En del kallar Forensic Architecture verk för konst, andra tvärvetenskaplig forskning – teamet består av arkitekter, forskare, konstnärer, filmskapare, programutvecklare, grävande journalister, jurister, vetenskapsmän av olika slag samt arkeologer och är numera knutet till University of London. Forensic Architecture betyder bokstavligen översatt ”rättsarkitektur”, men Eyal Weizman ser sig själv framför allt som arkitekt och människorättsaktivist.

Idén till Forensic Architecture fick han, själv född i Haifa i Israel, när han var på Västbanken för ▶

”Vi är aldrig glada när våra fiender faller – vi är ute efter rättvisa och ansvarstagande.” Eyal Weizman

FOTO: PAUL STIUART

FORENSIC ARCHITECTURE
Herbicide in Gaza. Pågående sedan 2014.

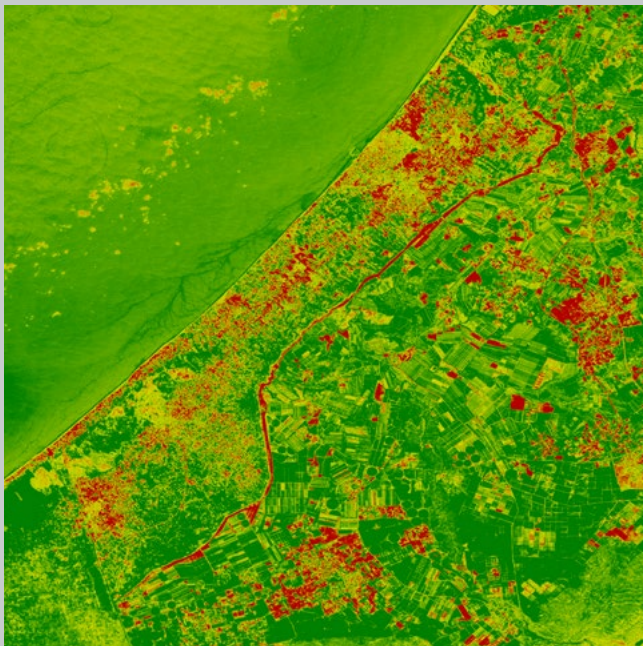

FOTO: COREY SCHER

Karta som visar långsiktiga förändringar av vegetationshälsa i Gaza-regionen under de senaste tre decennierna av israelisk ockupation. Områden med vegetation som försämrats illustreras med en skala från gult till rött, där rött indikerar områden där vegetationen är helt utrotad. Områden som har blivit grönare med tiden går från ljust till mörkt grönt och förekommer huvudsakligen på den israeliska sidan av gränsen.

BILD: FORENSIC ARCHITECTURE

FORENSIC ARCHITECTURE
The torture in Saydnaya, 2016.

- att undersöka arkitektens roll vid ockupation och människorättsbrott och insåg vilken outnyttjad analytisk potential arkitektur har. Att arkitektur handlar om så mycket mer än stadsplanering och att bygga hus – det kan också handla om att bygga och återskapa miljöer och händelser. Och det i sin tur kan bidra till att avslöja brott mot mänskliga rättigheter.

På uppdrag av European Human Rights Advocacy Centre (EHRAC) använde Forensic Architecture sig 2014 av maskininlärning – en gren inom datavetenskapen som angränsar till statistik, artificiell intelligens och mönsterigenkänning – för att hitta bevis på att rysk militär var inblandad när proryska styrkor invaderade Ilovaisk i Donetskprovinsen i Ukraina. Från och med samma år har Forensic Architecture arbetat med att avslöja hur israelisk militär brukar ogräsgifter för att skövla mark längs gränsen mellan Israel och östra Gaza. Här använder sig gruppen av bland annat vittnes-

mål, analyser av satellitbilder, matematik och datavetenskap. Sedan det syriska inbördeskriget startade 2011 har Amnesty International anlitat gruppen för att utreda situationen i det ökända Saydnayafängelset där tusentals fångar har hållits fångna, torterats och dödat. Här har Forensic Architecture med hjälp av fem överlevare gjort en modell av fängelset och dessutom utforskat deras minnen från tiden innanför murarna.

Hur mycket handlar ert arbete om att lösa brott respektive att skapa konst?

– Det handlar inte om att lösa brott, det handlar om politisk aktivism och att använda analyser av brott för att göra politiska poänger. I olika situationer och sammanhang som vi undersöker försöker vi se inskränkningen av mänskliga rättigheter. I Palestina utspelar den sig i en kolonial kontext, medan det på andra platser kan handla om en lång historia av rasism som när vi till exempel arbetar med polisvåld i Storbritannien eller USA. Om det är i Turkiet handlar det om den kurdiska historien, förklarar Eyal Weizman.

– En händelse är alltid en dörr eller ett fönster som leder till en längre historia.

Det finns inga bilder inifrån Saydnaya i Syrien. Forensic Architecture har jobbat med överlevares minnen för att återskapa det som skett innanför fängelsemurarna. Den här bilden visar en överlevandes förvrängda minne av en korridor i fängelset där han blev torterad. I verkligheten sägs korridoren vara rak.

FOTO: SHOURIDEH C. MOLAVI/AIN MEDIA GAZA

Forensic Architecture arbetar med att avslöja hur israelisk militär brukar ogräsgifter för att skövla mark längs gränsen till Gaza.

V E R K

FORENSIC ARCHITECTURE
Herbicide in Gaza.
Pågående sedan 2014.

Hur viktigt är det för dig att ert arbete ställs ut?

– Vi använder utställningar till att visa upp resultatet av vårt arbete för en publik och att skapa en diskussion kring verken. Och till att finansiera vårt arbete.

Sedan återgår Eyal Weizman till att prata som politisk aktivism.

– Utställningen blir för oss ett forum likt domstolen, sanningskommissionen eller en parlamentarisk utredning. ●

Den 1 januari 2020 öppnar en utställning med Forensic Architecture på Röhsska museet i Göteborg.

KONSTNÄRER SOM BEGÅTT BROTT FÖR ATT UPPMÄRKSAMMA STÖRRE BROTT

• 1976 stal den Berlinbaserade konstnären **Ulay** en av Hitlers favorittavlor – *Der arme Poet* (1839) från Neue Nationalgalerie – och satte upp den i en turkisk familjs vardagsrum. Konstnären greps och fick välja mellan drygt en månad i fängelse eller böter, men valde istället att fly landet. 1989 stals tavlan på nytt från en utställning på Galerie der Romantik i Berlin och är sedan dess försvunnen.

FOTO: WIKIPEDIA COMMONS

• Bulgariske konstnären **Ivan Moudov** visar i *Fragments* (2002–2007) upp bitar av konstverk som han har stulit under resor. Självt kallar han det en reaktion på att Bulgarien saknar institutioner för samtidskonst, samtidigt som han vill uppmärksamma omvärlden på sitt hemlands existens.

• **Anna Odell** greps av polis på Liljeholmsbron i Stockholm och fördes till Sankt Görans psykakut efter att som en del av konstprojektet *Okänd, kvinna 2009–349701* iscensatt en psykos som hon själv upplevt några år tidigare. Konstnären dömdes till dagsböter för våldsamt motstånd och oredligt förfarande. Självt menade Anna Odell att hon genom sin konst ville skapa en diskussion kring behandlingen av psykiskt sjuka.

Konsert- teckarna

Få saker är mer inspirerande än toner, rytmer och kroppar i rörelse. Konstnären har pratat med tre konstnärer som regelbundet tecknar musiker som uppträder.

TEXT: JOHAN JACOBSSON FRANZÉN

Pai Nyberg skisser

”Det blivit lite av en sport för mig att fånga så många musiker jag kan på papper innan jag dör.”

JENNY SVENBERG BUNNEL

Hur kommer det sig att du började teckna konserter?

– Jag gled in på det runt 2012. Mitt barn hade hunnit bli lite större och jag fick mer tid att gå ut. Jag har gillat jazzmusik ända sedan jag var barn och jag älskar att gå på jazzkonserter. Så en dag slog det mig att det är en jättebra kombo att teckna musikerna när man är på konserter. Dessutom har det blivit lite av en sport för mig att fånga så många musiker jag kan på papper innan jag dör.

Det var alltså inte så att du blev influerad av någon annan konserttecknare?

– Nej ... Jag har gått på konstskola och då ingår det ju att man ständigt ska teckna, för att träna ögat. ”Teckna, teckna, teckna”, säger lärarna. Att det gäller att teckna så mycket som möjligt har suttit i mig sedan dess. Och att teckna jazzmusiker blev ett sätt för mig att hålla igång tecknandet och träna mitt öga.

Har du experimenterat dig fram till din

konsertteckningsteknik? Eller satt den direkt?

– Jag laborerar ständigt med tekniker. Jag började konsertteckna med några pennor som var enkla att ta med sig, sedan började jag ta med mig flytande tusch ... Då blev det ytterligare sport med det hela – det gäller att hålla koll på tuschflaskorna så att de inte välter och fläckar ner någon bordsgranne.

I Svenska Tecknares tidning Tecknaren #1 2019 nämner du att du ”går till flera olika ställen, men sitter ofta vid samma bord” ...

– Ja, i vissa konsertlokaler har jag favoritbord – bord från vilka jag vet att jag kan se alla musikerna på scen. Men under festivaler så kan det ju bli att man kommer in i lokaler som redan är fulla, och då får man ta det som det bjuds.

– När jag skulle se Cecilia Persson på Stockholm Jazz Festival en gång fick jag till exempel sitta bakom flygeln,

på golvet. Jag såg inte ens de andra musikerna. Men då tecknade jag Cecilias rygg och flygeln och jag blev väldigt nöjd med den teckningen.

2018 publicerade du boken *Jazzblock*, som samlar dina dittills bästa konsertteckningar.

– Det har blivit några hundra musiker till nu. Jag har inte räknat alla musiker jag tecknat, men det är nog över tusen sammanlagt.

Har du någon kvar, så att säga? Någon drömartist som du ännu inte tecknat av?

– Ja, jazzpianisten McCoy Tyner. Jag såg honom 2010 på Fasching, och för ett tag sedan hittade jag ett skissblock som jag hade med mig då. ”Yes!”, tänkte jag. ”Tänk om jag tecknade honom!” Men så hade jag bara tecknat av flygeln ...

– Tyvärr lämnar McCoy Tyner inte USA särskilt ofta numera – han är 81 år gammal. Och jag har slutat att flyga så jag får väl segla som Greta till New York för att teckna av honom. ▶

FOTO: DANIELA GOYES

KONSERTTECKNARNA

JENNY SOEP

Stämmer det att du började teckna konserter när du gick på konstskola i Dundee?

– Det stämmer. Jag har alltid varit knäppgöken som står längst fram vid scenen och dansar – jag tycker dans är ett utmärkt sätt att bearbeta upplevelser på. Men så, våren 2000, var jag på en konsert på Dundee Jazz Festival och det var bara sittplatser där. Jag hade alltid med mig mitt skissblock då, så jag tänkte ”jag skulle kunna rita istället för att dansa”. Och så blev det. Och jag gillade det.

Hur skulle du beskriva dina teckningar?

– Jag vill förmedla en känsla av musikerna, instrumenten, färgerna, energin, rörelserna ... Jag gillar felaktigheter, skavanker – om jag ville att allt skulle vara korrekt skulle jag ta ett foto. Jag försöker också teckna på ett så minimalt sätt som möjligt – jag vill inte behandla betraktaren på ett nedlåtande sätt. Ju fler detaljer du har i en teckning desto fler problem kan ju betraktaren ha med den.

FOTO: MATTIAS BENGTSSON

Du var illustratör in residence på Polarpriset mellan 2010 och 2016. Hur fick du det giget?

– Jag tycker att Björk tronar i toppen av pyramiden, så att säga. Allt hon gör är fantastiskt. Så när jag fick reda på

att Björk vunnit Polarpriset 2010

mejlade jag Polarprisledningen

– ”hej, jag är specialist på att teckna alternativa och kreativa musiker, kan jag få teckna under prisceremonin i år?”

”Javisst, kom förbi”, svarade de.

– Det hela utvecklade sig dock till en av de svåraste sakerna jag gjort under min konserttecknarkarriär. När singer-songwritern Ane Brun sjöng Björks låt *Joga* grät jag till exempel så mycket att jag inte kunde teckna. Det har inte hänt så ofta att jag blivit så överväldigad att jag inte kunnat teckna, men det har hänt några gånger.

Ibland har du också tecknat på scen?

– Ja, bland annat har jag en duo tillsammans med ljudkonstnären Alexandra Nilsson, vi kallar oss Shapes of Sounds. Vi inspireras av vad

den andra gör och så improviserar vi utifrån det. Jag kan rita abstrakt utifrån ljuden jag hör eller illustrationer utifrån hur jag känner. Då ritar jag på surfplatta och så projicerar jag bilden bakom oss.

Berätta om gruppen för konsertkonstnärer som du dragit igång på nätet.

– Den heter Live Music Art. Den är tänkt som en mötesplats, ett nav – att teckna konserter är ju en sådan nischad sak att göra, så det är till exempel svårt att få reda på hur man kan få betalt för det. Och dessutom var jag intresserad av att få reda på hur många det är som tecknar konserter. Vi är cirka 25 medlemmar i den gruppen just nu. Stockholm tycks ha fler konsertkonstnärer än någon annan stad i världen. Jag vet inte varför det är så.

Vad har du på gång härnäst?

– Jag slutade teckna konserter ett tag för att jag var så trött på att teckna vita män. Så nu vill jag teckna fler kvinnor och fler persons of color. Så småningom skulle jag också vilja ge ut en bok om människor som målar musik. ▶

MARTIN EHRLING

När började du teckna konserter?

– 1992, ungefär. Jag var ledsagare åt en rullstolsburen jazztrumpetare som hette Berndt Petterson och han tecknade konserter. Efter ett tag kom jag på att ”vänta nu, jag kan också teckna konserter”. Så vi blev som ett radarpar.

– Jag slogs direkt av att konserttecknande är så otroligt avkopplande och lustfyllt – man är i ögonblicket, man bara lyssnar. Ens penna eller pensel blir som en seismograf som liksom avläser musiken, rytmen och atmosfären i konsertlokalen.

Går du på konserter utan papper och penna?

– Ja, det händer. När jag tecknar en person är jag helt inne i att få ner den personen på pappret, och då översiktslyssnar jag på musiken, så att säga. Om någon efteråt frågar mig ”vad tyckte du om låt nummer tre?” så kan jag inte svara. Men ibland känner jag att den här konserten vill jag bara lyssna på och då lämnar jag mitt block hemma.

Händer det att folk ur publiken kommer fram till dig och vill prata om dina konsertteckningar?

– Ibland. Många har aldrig tidigare sett någon som tecknar konserter. Det har hänt att folk står och stirrar mer på mitt papper än på scenen. Till exempel var jag på folk-

musikfestivalen Bingsjöstämman och tecknade när fiolspelaren Mats Berglund uppträdde. Hela den konserten satt en snubbe bredvid mig och tittade på teckningarna jag gjorde och skrek saker som ”jaa, fy fan vad bra, du har fångat honom så jävla på pricken!”

Du har ställt ut dina konsertteckningar, eller hur?

– Ja, i Tokyo, Paris, Barcelona, Södertälje, Stockholm, Tromsö ... I två år var jag teckna-

re på Kaustinen Folk Music Festival, Finlands största folkmusikfestival. Men jag har ställt ut förhållandevis lite, skulle jag säga. Jag är ingen fena på att marknadsföra mig.

Att bli rik och berömd är väl ändå inte anledningen till att du håller på med det här?

– Nej, nej, det har det aldrig varit. Men hade jag ställt ut mer hade jag kanske fått fler möjligheter att åka till olika länder och teckna musikerporträtt. Mitt drömscenario vore att åka till ett nytt land varje år och där få dokumentera jazz, traditionell musik eller whatever. För mitt eget höga nöjes skull.

Har du några råd till alla som vill ge sig på konserttecknande?

– Jag skulle säga att för det första så ska man inte ha några förväntningar på sig själv. Man ska vara helt avslappnad och totalt fokuserad på det man gör. Om man spänner sig så är det kört. Sedan tror jag också att man måste teckna väldigt mycket kroki, så att kroppsproportionerna sitter automatiskt.

FOTO: JOAKIM BROLIN

Inget ger större frihet än konsten

**boesner erbjuder 10% rabatt
för alla medlemmar i KRO/KIF**

Detta förutsätter att man i förhand anmäler sig hos kundservicen med telefonnummer 0304 666036 eller hos sverige@boesner.com

Sveriges stora nätbutik för konstnärsmaterial med över 12 000 artiklar.

www.boesner.se

boesner

Konstnärernas Riksorganisation.

KRÖNIKA

”Många i vår bransch går sönder av stress”

Hösten är här och jag går, som jag alltid gör så här års, glatt inomhus med kroppen och hjärnan full av ny kraft och förtröstan. Det är ett viktigt uppdrag jag fått som riksordförande för Konstnärernas Riksorganisation och ett stort förtroende från er medlemmar att vara med och styra skutan mot bättre villkor för oss konstnärer. Sedan jag blev vald till ordförande på årsstämman i maj har jag så gott jag kunnat satt mig in i organisationen och ser verkligen allt det idoga arbete som förra styrelsen under ledning av Katarina Jönsson Norling och Sanna Svedestedt Carboo gjort. Jag har också fått lära känna vårt fantastiska kansli som är ryggraden på Konstnärernas Riksorganisation. Ni har säkert på ett eller annat sätt varit i kontakt med Eva Månsson, Eva Skarbäck, Katarina Renman Claesson och Zandra Thuveesson och jag känner mig i så trygga händer tillsammans med dessa superskarpa kvinnor. Jag ska nu, tillsammans med nya styrelsen och vice ordförande Margot Barolo, verkligen kavla upp ärmarna och hitta bästa sättet att kämpa för att konstnärer ska kunna leva ekonomiskt, konstnärligt och mänskligt hållbara liv.

Jag kommer in i organisationen i ett läge då många framsteg redan gjorts och mycket segt påverkansarbete gett resultat. Mycket har ju hänt, och vi ser att till exempel MU-avtalet och enprocentsregeln blivit allt mer etablerade standarder runt om i landet. Men vi ser också att det är hög tid att ytterligare höja medvetandet om vad medverkan-

sättning egentligen innebär. Vi behöver ständigt påpeka hur mycket de enskilda konstnärerna i dagsläget faktiskt sponsrar utställningarna med sin obetalda arbetstid. Vi ser också att det behövs tydligare rekommendationer till stöd för konstnärer, beställare och byggare vid upphandling av konstnärliga gestaltungsuppdrag. Det samma gäller för formgivningsuppdrag där vi tar fram uppdaterade arvodesrekommendationer för att stärka designers och formgivares ställning.

Det jag har för ögonen som ordförande för Konstnärernas Riksorganisation är hur vi ska kunna se till att konstnärernas inkomst av konst kan öka. Hur tillför vi mer pengar till konsten? Var finns de?

Det gör mig så otroligt ont att se hur många i vår bransch som går sönder av stress för att kunna fortsätta skapa konst till glädje och reflektion för andra. I ett läge då fler och fler känner sig ekonomiskt och tidsmässigt pressade är det lätt hänt att tålmodet tryter med förståelsen för att den konstnärliga processen ibland har ett annat tempo och talar om andra värden än enkelt kalkylerad vinst. När tålmodet tryter växer grogrunden för populistiska svartvita lösningar där kultur ställs mot sjukvård, samtidskonst mot äldreomsorg. Det är en retorik och en politik vi måste stå emot varje gång den visar sitt trista tryne.

Sara Edström, konstnär och riksordförande Konstnärernas Riksorganisation

JURISTEN Så påverkar nya upphovsrättsdirektivet

Efter mycket diskussion antogs i våras det så kallade DSM-direktivet. (2019/790). Det innehåller ett antal upphovsrättsliga bestämmelser som ska vara införda i svensk lag senast den 7 juni 2021. Jag beskriver här några bestämmelser i direktivets avdelning IV (art 18-23) som kan få betydelse för framtida licensavtal.

Lämplig och proportionell ersättning
Upphovspersonen har rätt till en licensersättning som är lämplig och proportionell (art 18). Och blir verket senare en (oväntad) framgång kan ersättningen dessutom justeras upp (art 20). Bestämmelsen i art 20 kallas

ibland ”bestsellerklausulen”, men gäller alla typer av verk.

Transparenskrav

Det finns också ett transparenskrav som anger att upphovspersonen årligen har rätt att få aktuell, relevant och uttömmande information om vilka intäkter verket ger (art 19).

Transparenskravet och rätten till uppjustering av licensersättningen går inte att avtala bort. Kontraktbestämmelser som anger något annat blir ogiltiga.

Aktivitetskrav

För att motverka att verk ”låses in” införs ett aktivitetskrav som anger att upphovspersonen har rätt att helt eller delvis återkalla exklusiva licenser/överlåtelser om rättigheterna inte nyttjas (art 22). Undantag kan gälla under viss tidsram och för samlingsverk. Vi följer arbetet med att införa de här bestämmelserna i svensk lag och ska göra vårt bästa för att de också anpassas efter konstnärernas licensavtal. ●

Katarina Renman Claesson,
jurist Konstnärernas Riksorganisation

NÄR KONST ÄR KONST

Hej!

Mitt namn är Stefan Bjärle och jag har arbetat med glasfiberarmerad plast i nästan 40 år. Första åren i företaget StegoPlast AB (med 12 anställda) och sedan förra halvårskiftet nästan på egen hand i företaget Nyköping Komposit AB. Vid arbetet med skulpturer, så har vi arbetat med olika tekniker – sprutning, handlamining, gjutning, invändig belysning, vakuumbildning och i olika material – polyester, epoxi, silikon, cellplast (Frigolit), PUR, Jesmonite.

Den första skulpturen tillverkade vi 2006 och har sedan dess tillverkat många olika skulpturer, stora och små, i olika material och med olika teknik. Skulpturer som finns över hela landet, från Kiruna i norr till Limhamn i söder.

Jag börjar komma till åren och känner att det är dags att ”avveckla” verksamheten. Jag har fått många kontakter inom ”konstnärsvärlden”, både konstnärer och inom andra kompetenser vid tillverkningen, till exempel CNC-fräsning och belysning.

Jag har stora och välutrustade lokaler för denna tillverkning. Min förhoppning är att tillverkningen kan fortsätta genom att jag överlåter företaget till ett par ”skulpturinriktade” konstnärer som vill lära sig hantverket med att arbeta med tillverkning av skulpturer.

Ni ska alltså fortsätta tillverkningen av skulpturer åt andra konstnärer men också parallellt kunna arbeta med er egen konst. Jag kan arbeta kvar den första tiden och överföra mina kunskaper.

Jag har ett upplägg för detta som är mycket förmånligt för de som vill ta över. Slå en signal eller hör av er via mejl, så skickar jag över mer information.

På vår hemsida finns lite information om företaget och bilder på många av de projekt vi har arbetat med under årens lopp.

Ha det gott!

Stefan

Entréskylt till Kolmårdens djurpark.

Installation vid entrén till Sörmlands Museum.

**NYKÖPING
KOMPOSIT**

Tel: 0155-975 11 | Mobil: 073-02 975 11

E-post: info@nykopingkomposit.se

Hemsida: www.nykopingkomposit.se

Konstnärernas Riksorganisation.

VERK

KATARINA PIRAK SIKKU
Suojehis ruoktu/Värnlöst hem,
2016.

FOTO: MÄRIDÄ PIRAK SIKKU.JPG

Välkommen till Konstnärernas Riksorganisation, Katarina Pirak Sikku!

TRE FRÅGOR TILL EN AV VÅRA NYASTE MEDLEMMAR.

På vilket vis tänker du att Konstnärernas Riksorganisation kan spela roll för konstnärer idag?

– Först och främst vill jag säga att jag skäms att jag inte blivit medlem tidigare. Det finns inga bra ursäkten. Jag vet att Konstnärernas Riksorganisation har gjort ett enormt arbete för att konstnärer ska få bättre arbetsvillkor. Det här är ett arbete som inte på långa vägar är färdigt och som vi konstnärer nog alltid kommer att få arbeta med. I dagarna hyllades ett initiativ av Slöseriombudsmannen som Jokkmokks kommun har gjort. Där skriver Slöseriombudsmannen att

Jokkmokks kommun borde inspirera andra kommuner som slösar sina pengar på konst och kommunikation. Som konstnär blir jag ledsen när jag läser det. Att vårt arbete ses som slöseri. Så nog behövs Konstnärernas Riksorganisation, och vi kommer att behövas länge till.

Vad har du arbetat med på sistone som möter en publik framöver?

– Jag har arbetat med min första offentliga utsmyckning, till Mittuniversitetet i Östersund. Jag har tecknat på pannå. Jag har tecknat med torrpastell. Och de konstnärer som har tecknat med torrpastell på pannå

vet att grunderingen är som ett sandpapper. Mina fingrar och handflator har varit skinnflådda.

Kan du nämna några konstnärer som betyder mycket för dig i ditt arbete?

– Det finns ju dagar som inte är så roliga. Mejlboxen och postlådan är tom. Det är grått ute och ateljén känns inte spännande att gå in i. Hur ska jag hålla i mitt konstnärskap? Då brukar jag tänka på Eva-Stina Sandling, Porsi, och Helena Adolfsson, Kvikkjokk. De bor långt från det konstnärliga "centrumet" och utvecklar sina konstnärskap. Det är beundransvärt. Drivet kommer inifrån, lusten att skapa.

Västra Götalands kulturplan – remissvar inne

Konstnärernas Riksorganisation har läst Region Västra Götalands remissversion på kulturplan för 2020-2023. Kulturplanen är ambitiös och det märks att regionen arbetar strategiskt och initierat i flera politikområden. Västra Götalandsregionen är en region som vi från vårt håll ofta lyfter som förebild givet MU-arbetet. Men det betyder inte att vi inte ser förbättringspotential. Vi ser även fram emot en utvärdering av hur arbetet med den MU-pott regionen arbetar med faller ut. När det kommer till lokaler och ateljéer för konstnärlig verksamhet finns det kvar att göra. En annan sak som vi inte kan understryka tillräckligt är vikten av armlängds avstånd när det kommer till bild- och formkonst. Vi ser att fler och fler politiker inte är medvetna om sitt uppdrag, att möjliggöra för konstens varande, men att aldrig vara med och bestämma vilken konst som ska produceras. Slutligen vill vi peka på hur positivt det är att regionen arbetar gentemot Agenda 2030 i sina strategier.

Hela remissvaret finns att läsa på www.kro.se under fliken **Rapporter**.

Kan fallet med Strandverket bli prejudicerande?

Konstnärerna Tilda Lowell, Vanna Bowles, Jesper Waldersten och Astrid Sylwan skulle alla ha ställt ut på Strandverket konsthall i Marstrand tidigare i år och under sommaren, men samtliga ställdes in då kommunen plötsligt ville spara pengar.

Konstnärerna driver nu frågan att det handlar om avtalsbrott – något som Konstnärernas Riksorganisation givetvis står bakom.

Ordförande Sara Edström uttalade sig under samman-

ren i GP som uppmärksammat fallet stort.

– Jag tror inte att det är illvilja men det finns en syn som vi måste förändra. Man måste förstå att konstnärer arbetar, och här handlar det också om förlorad arbetsinkomst. Tackar man ja till det här, så tackar man nej till annat, säger Sara Edström, ordförande för den fackliga organisationen.

Fallet kan bli prejudicerande menar advokatbyrån Cederquist som representerar de tre konstnärerna Sylwan, Bowles och Lowell. Till-

sammans har de skickat ett ersättningskrav på närmare 400 000 kronor till kommunen. MU-avtalet ska gälla.

– Att man har brutit mot avtalet anser jag är ganska uppenbart i det här fallet, sen är frågan vad ett sådant avtalsbrott resulterar i. Hur mycket har en konstnär rätt till i ersättning när en utställning avbryts? Vi anser att det finns utarbetade standarder, säger Jens Tillqvist, som representerar konstnärerna.

Jens Tillqvist menar även att det kan bli en väsentlig rättsprocess om ärendet går

vidare. Han säger att det blir ett prejudikat för hur vi beräknar rätten till ersättning för hela Konstsverige.

Kungälv kommun menar att det inte har funnits något avtal mellan kommunen och konstnärerna. Konstnärernas Riksorganisation följer och stöttar fallet och rapporterar framöver kring utvecklingen som eventuellt kan bidra till att förändra situationen för landets professionella bild- och formkonstnärer till det bättre.

Zandra Thuve

Är konstnärlig frihet viktigt för dig?

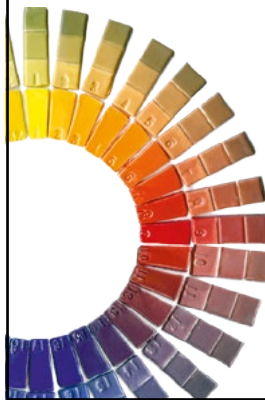
Läs om medlemsförmånerna och sök medlemskap på kro.se!

Konstnärernas Riksorganisation.

Konstnärernas Riksorganisation företräder 3 300 yrkesverksamma bildkonstnärer, konsthandverkare och formgivare i Sverige. Vi arbetar för konstnärlig frihet och goda villkor för bild- och formkonstnärer.

Konstnären Åsa Jungnellius, foto: Margareta Bloom Sandebäck

Decopotterycolour
Aqua brush paint
Färgkroppar
Potters tissue
Screentryck

decopotterycolour.se

decopotterycolour®

Bildupphovsrätt

Bildupphovsrätt företräder nära 100 000 bild- och formkonstnärer i hela världen. Vi skapar avtal för ersättning och ser till att kulturskapare får betalt när deras verk används. Bildupphovsrätt i Sverige drivs utan vinstintresse.

ÅSA BERNDTSSON

Upphovsrättsdirektivet seglar vidare

Den 26 mars röstade EU-parlamentet ja till det hett omdebatterade Digital Single Market-direktivet, upphovsrättsdirektivet, som reglerar hur vi kulturarbetare ska få betalt när våra verk används digitalt.

Arbetet går nu vidare i Sverige där justitiedepartementet ska implementera direktivet i svensk lagstiftning inom två år. Bildupphovsrätt är tillsammans med många andra organisationer, teknikföretag och internetoperatörer som till exempel Telia och Google, inbjudna att delta i en referensgrupp.

Bland direktivets syften finns förbättrad licensiering och därmed ökad tillgång till innehåll, alltså det som vi konstnärer fyller internet med. Att berörda parter ska kunna ingå avtal är också viktigt enligt direktivet, så att EU får en välfungerande marknad för upphovsrätt.

När nu arbetet för detta äntligen inleds är ord som skatt, filter och censur som bortblåsta. De finns nämligen inte alls i direktivet och som en av parterna önskar Bildupphovsrätt att de försvunnit för gott.

För DSM-direktivet är ganska sakligt. Det handlar om upphovspersoners möjlighet, och rättighet att förhandla med dem som använder och tjänar pengar på våra verk. Omvänt så är de sistnämnda skyldiga att förhandla med oss. Men så fort det handlar om konstnärers intäkter så lyfts frågan till att handla om yttrandefrihet och censur samt att någon annan än privata företag, oftast staten, ska betala konstnärerna.

Om alla kan respektera upphovsrättsskyd-

dat material och betala för det så skulle ju mer material komma ut och användas, alltså detsamma som ökad yttrandefrihet. Ingen tjänar på att begränsa tillgången till skyddade verk, varken konstnärerna eller teknikföretagen. Det är ohållbart att som hittills utnyttja konstnärers verk utan att betala för det mervärde som bilder och fotografier genererar på alla sajter osv. Upphovsrätten är över hundra år gammal, den är grunden för att konstnärer ska kunna ta betalt och verka precis som andra företag. Vilka andra företag är fräntagna rätten att få betalt då deras arbeten används?

För att underlätta framtida redovisningar, se alltid till att namnge fotografer och konstnärer, det underlättar alla insamlings-sällskaps arbete att utbetala alla förhoppningsvis stora intäkter. Dessutom är det lagstadgat i allas upphovsrätt att våra namn ska synas varhelst ett verk används. Det får vi inte glömma bort.

Åsa Berndtsson

ordförande
Bildupphovsrätt i Sverige

Utbetalningar

**September: Reproduktion
November: Följerätt**

Fyra frågor om tv till Anastasiya Deleva

SVT:s avtal med Bildupphovsrätt gör att de kan använda en obegränsad mängd upphovsrättsskyddade verk (konst, illustration, foto, hantverk) i sina produktioner. Det gäller SVT, SVT Play och brukskonst i studiomiljö. Det finns även ersättning att söka för verk som visats i SVT Öppet arkiv. Anastasiya Deleva har hand om bildrättigheter i rörlig bild på Bildupphovsrätt.

Hur får du veta att konst visats i tv-programmen?

– Jag får in rapporter från SVT och sedan gör jag egna stickprov där jag kollar igenom program. Upphovspersoner kan också höra av sig direkt till oss om de ser sina verk i SVT:s program.

Hur bedömer du om ett

verk har rätt till ersättning?

– SVT/UR gör själva en bedömning innan rapportering till Bildupphovsrätt. Sen granskar jag deras rapporter och ett stort antal program. Jag gör bedömningar enligt de fördelningsregler vi har kommit överens om i våra avtal och enligt vad som står i upphovsrättslagen.

Hur mycket får uphovspersonen?

– SVT betalar en klumpsumma varje år som vi sedan fördelar. Ersättningen per bild varierar beronde på antalet verk som har visats under redovisningsperioden, men alla bilder bedöms på samma sätt. Vi förhandlar löpande med bolagen för att försöka få till en högre ersättning till konstnärerna.

Anastasiya Deleva

Hur är det när verk visas i andra tv-kanaler än SVT. Ersätts uphovspersonen för det?

– Det beror på hur verket använts. Rapportera in hur ditt verk har använts så tittar vi på det. Det är en tjänst vi endast kan erbjuda medlemmar i Bildupphovsrätt.

Emma Grip

SPELA DIG TILL ÖKAD KUNSKAP OM UPPHOVSRÄTT

Får du länka till en Youtube-video i ditt projektarbete? Får du fritt fotografera en skulptur i en park och göra vykort av bilden och sälja dem? Får du kopiera dina datorspel åt en vän?

Upphovsrättsskolan är en digital utbildningsplattform om upphovsrätt för lärare och elever i grundskolan. Sajten är framtagen av Patent- och registreringsverket, och Bildupphovsrätt har varit med som faktagranskare. Upphovsrättsskolan bygger på en finsk förlaga och idén om inläring genom att spela spel. Upphovsrättsskolan innehåller en mängd spel och övningar om upphovsrätt.

Testa dina egna kunskaper på upphovsrattsskolan.se.

ÄR DU KONSTNÄR OCH BEHÖVER HJÄLP?

Tillfälligt stöd vid sjukdom eller årlig pension från fyllda 65 år

**KONSTNÄRERNAS
HJÄLPFOND**

08-767 30 00

www.konstnarernashjalfond.se

Varje droppe färg i avloppet är en droppe för mycket

Du kan bidra till en bättre miljö genom att välja att måla med kadmiumfria färger och ta hand om dina färgrester på rätt sätt.

Mer information om hur du målar miljöanpassat finns på www.kappala.se

KÄPPALA

För renare sjöar och skärgård

Bildupphovsrätt tar över ersättning från Copyswede

Jobbar du på uppdrag direkt från SVT/UR eller TV4 och undrar var Copyswede pengarna för vidareanvändning tagit vägen? Du kan vara lugn. De kommer, men först under hösten. Detta beror på att Bildupphovsrätt har tagit över fördelningen och utbetalningen av ersättningar från 2017 och framåt.

Kontrakt eller andra uppgifter för sändningsåret 2017 och framåt ska alltså skickas till Bildupphovsrätt på adress tv@bildupphovsratt.se.

Vilka berörs?

Fotografer, bild- och formkonstnärer, illustratörer och animatörer som verkar inom områden som företräds

av förbund såsom Svenska Tecknare, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Fotografers förbund och Journalistförbundet (bilddelen). Detta gäller alla, även icke-medlemmar.

PKE - EN FÖRKORTNING VÄRD ATT LÄGGA PÅ MINNET

Privatkopieringsersättning, eller PKE, är en ersättning som kompenserar för det undantag som finns i upphovsrättslagen som säger att det är tillåtet att göra kopior för privat bruk.

I maj förra året beslutades att denna ersättning skulle ses över och moderniseras. Nuvarande system omfattar ljud och rörlig bild, men inte stillbilder och text, och ersättningen betalas av importörer och tillverkare av de enheter som kan användas för privatkopiering, i dagsläget till exempel smarta telefoner, datorer och hårddiskar.

För tjugo år sedan låg avgiften i stället på vhs-kassetter och inspelningsbara cd-skivor.

Men när tekniken går framåt måste ersättningsystemen göra det också. Undersökningar visar att vi i ganska stor omfattning

använder kamerorna i våra smarta telefoner för att ta bilder på bilder. Så när Bildupphovsrätt träffade Amanda Lind - minister för kultur, demokrati och idrott - i slutet av maj tog vi upp bland annat att vi vill se att även stillbilder omfattas av PKE.

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Utlysningar inom bild och form

Projektbidrag

Ansökningsperiod 9 aug - 11 sep 2019

Assistentstipendium

Ansökningsperiod 24 aug - 26 sep 2019

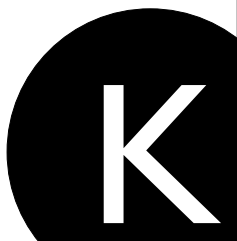
Internationellt kulturutbyte och resebidrag

Sista ansökningsdag 29 aug och 24 okt 2019

Arbetsstipendium

Ansökningsperiod 11 okt - 12 nov 2019

www.konstnarsnamnden.se

Sök stipendium från Frida och Otto Janssons fond!

Som sökande måste du vara aktiv konstnär över 60 år, bosatt i Skåne och i behov av särskilt stöd på grund av nedsatt hälsa eller begränsande ekonomiska omständigheter. Ansökan ska innehålla dokumentation av din behövandesituation, din karriär och ditt konstnärskap.

Ansökan skall vara oss tillhanda senast den 1 november och skickas in via Lunds kommuns hemsida lund.se/kulturochfritidsbidrag

Vid frågor kontakta kulturutvecklare Linnea Bergström 046-359 47 36

Visningar

LÖRDAG 28 SEPTEMBER

Penslar för olika tekniker

Jacqueline Holmgren

LÖRDAG 5 OKTOBER

Akrylmåleri och sprayfärg, Liquitex

Pauline Davidsson

LÖRDAG 12 OKTOBER

**Promarkers & brushmarkers,
Winsor & Newton**

Anna Ileby

LÖRDAG 19 OKTOBER

Alkohol ink

Jacqueline Holmgren

LÖRDAG 23 NOVEMBER

Akrylmåleri, Winsor & Newton

Jacqueline Holmgren

LÖRDAG 7 DECEMBER

Skiss & teckning, Faber Castell

Caroline Raitis

Workshops

LÖRDAG 14 SEPTEMBER

Måla akryl med Golden

Jacqueline Holmgren

LÖRDAG 26 OKTOBER

Teckna med Sakura & Micron

Yasmin Douib

LÖRDAG 9 NOVEMBER

Måla akvarell, Winsor & Newton

Lina Burman

LÖRDAG 30 NOVEMBER

Kalligrafi, Winsor & Newton

Dipak Lahiri

Bli medlem i vår kundklubb så får du hela
20% rabatt på alla penslar i vårt sortiment!

**15%
rabatt
till medlemmar
i KRO/KRI!**

INFO VISNINGAR:

Specialister visar och demonstrerar olika tekniker och material. Det är kostnadsfritt och ingen för-anmälan behövs. Lördagar mellan kl 12–16.

INFO WORKSHOPS:

Här får du lära och testa olika tekniker. Det är kostnadsfritt och anmälan görs direkt i butiken eller till 08/54 51 55 60, senast dagen före visning. Två sittningar á 15 personer, lördagar kl 12–13.30 eller 14–15.30. Prova på – först till kvarn gäller!

Med reservation för ev. ändringar!

Kungsgatan 58, Stockholm

Öppettider: Vardagar 10–19,

lördagar 10–17, söndagar 12–16

Kreatima
KONSTNÄRSMATERIAL SEDAN 1940

När du har en utställning i Oslo
När tavlorna välter i lastbilen
När du spiller kaffe på datorn
När nån snor dina alster
När nån nallar din smartphone
När nån snubblar in i din skulptur
När du trampar på en spik
När nån trampar på din spik
När du hamnar i rätten
När du hamnar på sjukan en tid
När du flänger på jobb i Montréal
När du tappar kameran i Seine
När du får en vattenskada i ateljén
När det brinner i knutarna

Rätt skönt att ha allt försäkrat

Som medlem i Konstnärernas Riksorganisation försäkras vi dig särskilt förmånligt.
Ring oss direkt på 08-440 54 40 eller besök gefvert.se

Gefvert